श्रीपरमात्मने नमः

श्रीमन्महासेनाचार्यविरचितं

प्रद्युम्नचरितम् ।

प्रथमः सर्गः ।

श्रीमन्नमामस्य जिनेन्द्रनेमि
[illegible] ।
[illegible] न यत्र [illegible]
[illegible] ॥ १ ॥

[illegible] मुनीन्द्रो
[illegible] पुनरि[illegible] ।
[illegible]
[illegible] जिनं [illegible] ॥ २ ॥

जिनेन्द्र[illegible]
प्रणम्य [illegible] भारतीं च ।
[illegible] प्रवक्ष्ये
[illegible] ॥ ३ ॥

[illegible] १ [illegible] ४ कृष्णपुत्रस्य प्रद्युम्नस्य ।

कर्णान्तसीमानमिमं नयन्तं
    गणेन्द्वगर्वादपि विलासैर्ण ।
तस्याङ्गपद्मद्वयभक्तियानया
    संक्षिप्य नडकुमगं शमो न ॥ ४ ॥

ईशांश जयुभरशेक्षिन मध्ये
    ईशानगणामिव पार्थिवानाम् ।
या वाङ्गतीताभ्यधुन मुकुन्दो
    विन्द्य विर्गीपुवनिमधकारिन ॥ ५ ॥

तत्रास्ति यादव दिशि दक्षिणस्यां
    न डानन नाम विन्ध्यगिरिस्म ।
[illegible] न [illegible] वर्णिन
    [illegible] ॥ ६ ॥

[illegible]
    [illegible] सुराद्य ।
[illegible]
    [illegible] विभाति ॥ ७ ॥

[illegible]
    [illegible] ।
[illegible]
    [illegible] ॥ ८ ॥

[illegible]
    [illegible] ।
[illegible] ।
    [illegible] ॥ ९ ॥

१ मञ्जीर्ते [illegible]

फलावनम्रा सरसा कुलीनाः
    प्रसूनगंधैः सुरभीकृताशाः ।
  पथार्थिनो यत्र मुदे जनानां
    पीयूषमाधुर्यमिता विभांति ॥ १० ॥
यत्रेक्षुवाटा गुरवोपि भूमौ
    आयांति वातादतिकंपमानाः ।
संलब्धमूला सरसा नितांत
    यथाद्रिभीता इव पामराणाम् ॥ ११ ॥
सद्भिः फलैः स्वामिमनोरथैर्वा
    यवेषु शीतं परिपाकपिंगाः ।
इंदीवरैर्वासितमधु यत्र
    श्रीतालयः पातुमिवानमंति ॥ १२ ॥
भ्रांत्या पयोधेः सरसी विगाह्य
    पायः पयोदा परितः पिबंतः ।
पानीयजन्मांजपयूषदानं
    यत्रातपांते दधते जनानाम् ॥ १३ ॥
यत्राध्वकाद्रीचरभूर्वनांते
    नद्योल्पया शाद्वलकांतिकांता ।
गोमंडलैर्मंडितमध्यदेशा
    तारागणैर्द्यौरिव सौम्यभावा ॥ १४ ॥
स्निग्धैः कुलीनैः फलितैर्विनम्रैः
    छेदे विमर्देपि फलापहारे ।
यत्राभवन्नैव वियोगभावो
    लोकस्य धान्यैः पदिंकरितानाम् ॥ १५ ॥
तुंगेषु मध्ये नृपवत्समेषु
    भद्रासयोधैकुल संभवेषु ।

[illegible]
[illegible] ॥ ४ ॥

[illegible]
[illegible] ॥ ५ ॥

[illegible]
[illegible] ॥ ६ ॥

[illegible]
[illegible] ॥ ७ ॥

[illegible]
[illegible] ॥ ८ ॥

[illegible]
[illegible] ॥ ९ ॥

[illegible]
[illegible] ॥ १० ॥

[illegible]

कलापवद्भा सरसा कुलीनाः
    प्रसूनबंधैः सुरभीकृताशाः ।
घनश्रियो यत्र मुदे जनानां
    पौरांगनाभासमिता विभांति ॥ १० ॥

यत्रेक्षुवाटा गुरवोऽपि भूम्ना
    नाप्नोति पातादतिकंपमानाः ।
संलग्नमूला सरसा नितांत
    यथाद्रिभीता इव पामराणाम् ॥ ११ ॥

मधैः फलैः स्वामिमनोरथैर्वा
    यत्रेषु शीर्णं परिपाकपिंगाः ।
इंदीवरश्यामसितमपु यत्र
    धीशाल्यः पातुमिवान्नमंति ॥ १२ ॥

भ्रांत्वा पयोधेः सरसी विगाह्य
    पाथः पयोदा परितः पिबंतः ।
पालीयजन्मोद्भवगृध्नवां
    यत्रातपांते दधते जनानाम् ॥ १३ ॥

यत्राचकाद्रीश्वरभूषणांते
    गवोल्पा धाद्रुमकांतिकांता ।
गोमंडलैर्मंडितमध्यदेशा
    ताराणधीरिव सौम्यभावा ॥ १४ ॥

स्निग्धैः कुलीनैः फलितैर्विनम्रैः
    छंदे विमर्देऽपि फलप्रहारे ।
यत्राभयं च वियोगभावो
    लोकस्य धार्म्यैः परिकल्पितानाम् ॥ १५ ॥

मुंगेषु मध्ये नुपयाल्लभेषु
    अद्रासयोधेकुल संभवेषु ।

स्तंबेरमा यत्र कपोलपाली
भृंगावलीलीढमदं वहंति ॥ १६ ॥
निसर्गलावण्यमये कपोले
भानोः करा यत्र न पार्थिवानाम् ।
स्वेदं वधूनां जनयंति यत्र
मुक्तावलीसन्निभमप्रियेशाम् ॥ १७ ॥
मातंगसंगेपि कृते पवित्रा
पङ्कस्यभावोपि निसर्गमात्र. ।
गेष्या द्विजाधिगतिशुद्धपक्ष—
स्नाताप्यगम्याः सरितो विभाति ॥ १८
सीमंतिनीकांतकपोलकांति
लावण्यगर्वप्रसराजयेन ।
अद्यापि यत्र मलिनत्वमेत
चंद्रः समुद्धतदिवेव यत्र ॥ १९ ॥
यत्र प्रदेशाः सुरसुंदरीणां
चेतांसि रूपाद् रमयांबभूवुः ।
मनोज्ञरूपा मुनिनां मनांसि
कुर्वंति चञ्चानि किमत्र चित्रम् ॥ २० ॥
चित्रं समो हारि यशो विभूषा
त्यागो विनोदः करुणा कलत्रम् ।
शाम्यं गुरुर्बंधुजनोपि प्रियं
धर्मो धनं यत्र सदा जनानाम् ॥ २१ ॥
समर्गिन स्वःश्रीकन्यावतंसी
धीर्णजनः स्वर्गनगीव रम्या ।
हर्षैः पदं ज्ञानपदीनि सम्पा
पुरि पवित्र जिनेन्द्रमन्दैक ॥ २२ ॥

कल्लोलहस्तैस्तलरत्नैर्यदीयं
नितंबमास्फाल्य विकंपमान ।
पलायते दूरतरं पयोधिः
परांगनासंगभयेन नूनम् ॥ २३ ॥

यदीयरूपातिशयं निरूप्य
लोलः समीपं रभसत्तयाप्य ।
कठोरभावात् प्रतिषिद्धसंगो
निवर्तते व्रीडितयेव सिंधुः ॥ २४ ॥

अर्धनैर्यः प्राभृतकैः समेत्य
महोर्मिहस्तैः कृतरत्नराशिः ।
गंभीरनादं जिनदर्शिताब्धि—
र्यदीयमेवाभिरतो विरेजे ॥ २५ ॥

यदीयवास्तव्यकैरनेकैः—
मुक्तादिरिक्तीकृतमध्यदेशः ।
ध्वनिच्छलेनोर्ध्वमरगहस्त.
शालाद्बहिः पूत्कुरुते पयोधिः ॥ २६ ॥

लावण्यरूपादिगुणातिरेकं
यत्सुंदरीणामवलोक्य मन्ये ।
अद्यापि तद्विस्मयतः सुराणां
चलापि दृग् निश्चलतामवाप ॥ २७ ॥

चैत्यालया यत्र समाह्वयंति
दूराद्विबोधैः कृततूर्यनादाः ।
भव्यान् पताकाकरपल्लवेन
जिनेन्द्रपूजार्थमितस्ततोपि ॥ २८ ॥

नीलाश्मनिर्माणनिशांतमालां
विध्यायमानां पुरतो विलोक्य ।

[illegible] —
[illegible] ॥ २९ ॥

[illegible]
[illegible] ।
[illegible]
[illegible] ॥ ३० ॥

[illegible] —
[illegible] ।
[illegible]
[illegible] ॥ ३१ ॥

[illegible]
[illegible] ।
[illegible]
[illegible] ॥ [illegible] ॥

[illegible]
[illegible] ।
[illegible]
[illegible] ॥ [illegible] ॥

[illegible]
[illegible] ।
[illegible]
[illegible] ॥ [illegible] ॥

[illegible] —
[illegible] ।
[illegible]
[illegible] ॥ [illegible] ॥

प्राकारशृंगार्पितपद्मरागाः
　　स्फुरत्प्रभारंजितदेवमार्गाः ।
दीपोत्सवश्रीं जनयंति यत्र
　　शंकामकांडेपि शरीरभाजाम् ॥ ३६ ॥

यत्रेंद्रनीलाश्मकृतप्रतोली—
　　प्रभेन गच्छन्नसिता सदैव ।
राहोर्मुखान्मोक्षणमभ्युपेत्य
　　संलक्ष्यते मंदगमस्खलद्भिः ॥ ३७ ॥

उच्चोच्चहर्म्याग्रकपोतपाली—
　　संचारिभिर्दंतकुलैरिवेंदुः ।
नयोत्पलश्यामरुचाहिशुभ्रो
　　यत्राभयाखंडितपूतरूप ॥ ३८ ॥

रंगे जनो यत्र यथोनुरूपं
　　गृह्णाति वेषं विविधं पृथैव ।
रूपं गुणैर्मंडितमेव तेषां
　　कपेण चित्रेण गुणाः सदैव ॥ ३९ ॥

तत्राभवद्भूपतिरिंदुकांतो
　　वंशे यदूनां मणिवत्सुवृत्तः ।
उपेंद्रनामा नमितारिवर्गः
　　प्रसाधिताशेषदिगंतलक्ष्मीः ॥ ४० ॥

कृता बहिर्येन द्वयमीश लोके
　　विरुद्धमस्तीति कथं प्रसिद्धः ।
परस्परस्यानुमवेक्ष्यमाणा
　　हसंति दोषाः करतालमिथम् ॥ ४१ ॥

उदस्यतः कोटिशिलां यदीयं
　　समीक्ष्य दोर्दंडबलं बलीयः ।

त्रैलोक्यसाराद्भुतसुंदरीणां
निर्माय निर्माय गणांधिराय ।
यदीयरूपं प्रविधाय वेधा
सृष्टेः फलं तत्प्रथमं प्रपेदे ॥ ४९ ॥

दीपेव कालकलयं शिखिनं शिखेव
भानुं प्रभेव तनुचंद्रमसं कलेव ।
वेलेव मीननिलयं कमलेव पद्म
मालंचकार भमिलाधिपतिं मृगाक्षी ॥ ५० ॥

शृण्वन् धर्मकथां नमन् गुरुजनं क्रीडन् कलत्रैः समं
कुर्वन् वैरिबलं दारिद्रदारणं द्राक्छिदीर्षं रणे ।
संरक्षन्निरुपद्रवं क्षितितलं संमानयन् सेवका—
नित्थं कालमजानतं क्षितिपतिर्भैम्ये विनीतैर्वृतः ॥ ५१ ॥

इति श्रीमिथुराजसारकमहामहत्तमश्रीपर्पटगुरो पंडितश्रीमहसेनाचार्यस्य कृतौ
प्रद्युम्नचरिते प्रथमः सर्गः समाप्तः ॥ १ ॥

पटे समारोपितरूपसंपदं
　　विलोक्य तन्वीं विषमाहिमर्दनः ।
विमोहितो वा लिखितोथवाभवत्
　　समाधिमापन्न इवोन्मना इव ॥ ४४ ॥

विरोधिभावाचितवस्तुसंपदा
　　विनिर्मितेयं निपुणेन वेधसा ।
तथाहि चंद्राभमुखेप्यपद्मजा
　　बिभर्ति लक्ष्मीमलकालिमंडिते ॥ ४५ ॥

विधुंतुदः केशकलापमस्या
　　मुखेंदुमादातुमिवाप संनिधिम् ।
अजायतास्याः सुपयोधरोन्नतिः
　　समुन्मनीकर्तुमनंगकेकिनम् ॥ ४६ ॥

कृशोदरेस्याः परिधिं स खातिकां
　　विधाय कामक्षितिपलिप्सुराश्रयी ।
नितंबदुर्गे स्थितिमेत्य शाश्वतीं
　　जयत्यजय्यः कुसुमेषुभिर्जगत् ॥ ४७ ॥

विधुर्विकुंभो न च पंकजो गजाः
　　पिका न मूका न मृगा विचक्षुषः ।
न केकिनः कांतकलापवर्जिता
　　प्रजासृजेयं सुतनुः कथं कृता ॥ ४८ ॥

स्मरप्रियावासनिशांतशालिनो
　　नितंबबिंबस्य महाधरोपमम् ।
इदं सुवृत्तानुगतं मृगीदृशो
　　नितांतमूरुद्वितयं विराजते ॥ ४९ ॥

नखेंदुरश्मिप्रकरप्रकाशनैः
　　श्रियं दधत्सातिशयां दिवानिशम् ।

वचोऽभिधायेति गतेऽथ नाकिनां
मुनौ मनोजन्मवशीकृतो हरिः ।
कथं मम स्यादुत पाणिपीडनं
समं तया चिंतितवानहर्दिवम् ॥ ५७ ॥

अनुक्रमया रुक्मिपितृष्वसुस्सुतः
कलासमग्रो रुचिमान् सदाकृतिः ।
समागमद्दूततुषारदीधितिः
समृद्धये माधववित्तवारिधेः ॥ ५८ ॥

ततः प्रतीहारनिवेदितः सभां
प्रविश्य विष्णुं प्रणिपत्य सादरम् ।
पयोदरत्नं वदतिस्म विस्मितं
मिथोऽस्ति किंचित्कथनीयमीश ते ॥ ५९ ॥

ततः प्रतस्थे प्रति मंत्रमंडपं
प्रविश्य तस्मिन् मुदितो जनार्दनः ।
निषेदिवान् तत्र बलेन मंत्रिणा
समं यथास्थं मणिहेमविष्टरे ॥ ६० ॥

अथैनमाकार्य निवेद्य सन्निधौ
वदेति वार्तां वदतिस्म माधवः ।
ततोऽभ्यनुज्ञामधिगम्य स क्रमा—
अगाद् वाणीमिति सारसंग्रहः ॥ ६१ ॥

जितारिवर्गः प्रथमो धनुष्मतां
परं वशी सिंहकिशोरविक्रमः ।
वशीकृताशेषमहीशमंडलो
नृपेंद्र भीष्मोऽस्ति कुलांबरांशुमान् ॥ ६२ ॥

निशांतरामा यदघो मनोरमा
कलाप्रगताः सुरसुंदरीसमाः ।

समागता पूजयितुं मनोभवं
घने लताशोकतले प्रतिष्ठितम् ।
समाश्रयसेन् माधव लोललोचना
भवंतमालोक्य चिराभिवर्तिनी ॥ ७० ॥

निवृद्दिवारे लघु गच्छ कुंडिनं
दिने वितीर्णे गणकेन धीमता ।
मदांधचेदीशबलेन वेष्टितं
श्रियोधिकां देवगणेन वासुधिम् ॥ ७१ ॥

नरोत्तम त्वामपहाय मानिनी
न सेवते सा सुतनुर्नरांतरम् ।
बलान्वितं विक्रमशालिनं यथा
मृगेन्द्रजाया मृगराजसंभवम् ॥ ७२ ॥

विचार्य कार्यं मनसा समीहितं
विधेहि दामोदर यत्सुखावहम् ।
यथा स्वरूपप्रतिपन्नवादिनां
प्रवृत्तिसाराः खलु मादृशां गिरः ॥ ७३ ॥

इति निगद्य वचांसि वचोहरे
प्रियतमाप्रहिते प्रियवादिनि ।
निजपदं प्रति संचलिते हरिः
क्षणमसौ हृदिशून्य इवाभवत् ॥ ७४ ॥

एवं विचार्य करणीयमशेषमीशः
सार्धं बलेन कृतकृत्यविनिश्चयेन ।
बिभ्रन् मनोरथशतानि रथेधिरूढ
प्रापत्स कुंडिनपुरोपवनं क्षणेन ॥ ७५ ॥

इति श्रीत्रिपुरराजसत्कमहामहत्तमश्रीपद्मगुरोः पंडितश्री
महसेनाचार्यस्य कृते प्रद्युम्नचरिते द्वितीयः सर्गः ॥ २ ॥

[illegible]
[illegible] ॥

[illegible]
[illegible] ।
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible] ।
[illegible]
[illegible] ॥

[illegible]
[illegible] ।
[illegible]
[illegible] ॥ ६१ ॥

मया समं तस्य तु धैर्यभूपते—
मनीषिणे मास्ति सितासमांशिने ।
विवाहदीक्षाविधिमाप्तसंश्रयः
परास्तदांतो गणकः स्वर्गांगणान् ॥ ६.

गुणालयो द्वारवतीपुरःपति—
र्मुरारिनामास्ति जितारिमंडलः ।
* स तैस्तु मनेति विलोक्य तां विधिः
सुतः प्रतीतः समदात्तदाशिषम् ॥ ६४

नृपेंद्र तस्यं कदली सपल्लवा
त्वदीयनामग्रहणं स्थितिक्रिया ।
तवानुरागो मनसः परं सुहृद्
तदाहि तस्याः समभूत्तमग्रयः ॥ ६९ ॥

समागता पूजयितुं भवोमयं
घने लताशोकतले प्रतिष्ठितम् ।
समाह्वयस्वेन् माधव लोललोचना
भवंतमालोक्य चिराभिलंबिनी ॥ ७० ॥

निषूदितारे लघु गच्छ कुंडिनं
द्विषे विशीर्णे गणकेन धीमता ।
मदांधचेदीशबलेन वेष्टितं
प्रियोर्थिनां देवगणेन वांछितम् ॥ ७१ ॥

भवोत्तम त्वामपहाय मानिनी
न सेवते सा सुतनुर्नरांतरम् ।
बलान्वितं विक्रमशालिनं यथा
मृगेंद्रजाया मृगराजसंभवम् ॥ ७२ ॥

विधाय कार्यं मनसा समीहितं
विधेहि दामोदर तत्सुखावहम् ।
यथा स्वरूपप्रतिपन्नवादिनां
प्रवृत्तिसाराः खलु मादृशां गिरः ॥ ७३ ॥

इति निगद्य वचांसि वचोहरे
प्रियतमामहिते प्रियवादिनि ।
निजपदं प्रति संचलिते हरिः
क्षणमसौ हृदिशून्य इवाभवत् ॥ ७४ ॥

एवं विचार्य करणीयमशेषमीशः
सार्धं बलेन कलहप्रियविप्रियेन ।
बिभ्रन् मनोरथशतानि रथोपविष्टः
प्रापत्स कुंडिनपुरोपवनं क्षणेन ॥ ७५ ॥

इति श्री[illegible]सूनो. रुक्मिणी
[illegible]कृते प्रद्युम्नचरिते द्वितीयः सर्गः ॥ २ ॥

क्रोधदीप्तवदनो न्यवर्तत
शीघ्रवारणपतिं यथा हरिः ॥ १९ ॥
शार्ङ्गिणा निशितशल्यमोचिना
नाशितं बलमितस्ततो गतम् ।
शुष्कखंडतरुवारिसंकुलं
मेघवृंदमिव वायुमोहतम् ॥ २० ॥
वीक्ष्य भग्नमथ रुक्मिणा बलं
रोषरक्तवदनेन धावता ।
रौहिणेयमभिसंदधे शरः
कार्मुके क्वणितभीतकातरे ॥ २१ ॥
तेन तस्य विरुधे स संगमात्
सायकेन सितिनापि किंचन ।
केवलं शरमिति कोपपावको
मायणीव पतितोऽगतोऽस्तः ॥ २२ ॥
संप्रहृत्य विफलीकृतायुधं
नागपाशदृढरज्जुभिर्घनम् ।
तं बबंध मुसली बलोद्धुरं
दाक्षजिरपवनमंडलं यथा ॥ २३ ॥
दानिनं विपुलवंशमुन्नतं
भीषणं कुपितमानसं रथे ।
चेदिराजमवधीद्गदाधरः
सिंधुरं मृगपतिर्यथोद्धतम् ॥ २४ ॥
खड्गखंडितखुराश्वसंकटं
रौद्रनिर्मितकबंधनर्तनम् ।
दंतिकुंभगलरक्तकर्दमं
भग्नभूरिरथचक्रदिग्मुखम् ॥ २५ ॥

संविधाय रणमित्थमाकुलौ
भीष्मराजतनयं विमुच्य च ।
स्वां पुरीं प्रति घनोत्सवामुभौ
जग्मतुः प्रमुदितौ बलाच्युतौ ॥ २६ ॥

रम्यरैवतकसानुमंडने
देवनंदननिभे वने तथा ।
पाणिपीडनविधिर्विधानतः
प्रीतयोरभवदग्निसन्निधौ ॥ २७ ॥

तत्र वृत्तविधिपाणिपीडनं
चारुभूषणधरं वधूवरम् ।
बांधवैः सह विवेश तत्पुर
दर्शनोत्सुकविलासिनीजनम् ॥ २८ ॥

माधवं नववधूसमन्वितं
द्रष्टुमन्यकरणीयवर्जितः ।
लाजपाणिपुरसुंदरीजनो
हर्म्यपंक्तिशिखरेष्वचेष्टत ॥ २९ ॥

काचिदायतविलोचनोत्सुका
कज्जलेन तिलकं कपोलयोः ।
कुंकुमं नयनयोर्निधाय च
प्रारुरोह भवनाग्रकुट्टिमम् ॥ ३० ॥

केशपाशमपरा जवात् श्लथं
स्रंसि माल्यमपि नावगच्छति ।
पाणिपद्मविधृतस्तनांशुका
त्यक्तविभ्रममगाद्विलोकितुम् ॥ ३१ ॥

अन्यया कनकनूपुरद्वय—
प्रस्तुतप्रवणभूषया पुनः ।

द्रष्टुमाशु गतया वणिक्पथे
    चक्रिरे स्मितमुखा वधूजनाः ॥ ३२ ॥

मेखलापथनिवेशितं स्फुरत्—
    तारहारलतयातिमुग्धया ।
आलमार्गनिहितास्ययान्यया
    दृश्यतेस्म हरिरायतभ्रुवा ॥ ३३ ॥

धीपतिर्निजवधूसमन्वितो
    मन्मथं रतियुतं विडंबयन् ।
यावदायियाति मंदिरं स्त्रिय—
    स्तावदेवमवदन् परस्परम् ॥ ३४ ॥

दानमद्भुतमसाधि किं तपः
    पूर्वजन्मनि कृतं सुदुष्करम् ।
वैभवं सुमहदेतयाप्यया
    याचित यदयमादधौ करम् ॥ ३५ ॥

मद्गतादि यदि कोपि तत्पथी—
    वादिनाढ्यमपीह निस्पृहः ।
चातुरादिविषये विदध्महे
    तत्सधैर्यमिति काश्चिदूचिरे ॥ ३६ ॥

इत्थमादिवचनं वणिक्पथे
    संकटे मृगदृशां समाजयन् ।
कर्णजाहमतुलं वधूवरं
    संपदास्पदमवाप मंदिरम् ॥ ३७ ॥

रेवतीनदनमाविदाहल—
    सन्नियोगहरकांतिसुंदरः ।
बाहुदंडदमितारिमंडलो
    राजहंस इव पद्मिनीपरः ॥ ३८ ॥

सप्त वारवनितासमन्वितं
    यस्तु कांचनघनाद्रिपृग्निभम् ।
सप्तभूमिकमनेकवाहनं
    रुक्मिणीवसतये दिशन्नृप ॥ ३९ ॥

मानसे वपुषि याति रुक्मिणी
    शार्ङ्गिणो निविविशे गुणाधिका ।
खेचरी तु विरहार्तिपीडिता
    दुर्बलापि न ममौ कथंचन ॥ ४० ॥

रुक्मिणीवदनपद्मषट्पदे
    माधवे रतिसुखाब्धिमध्यगे ।
नारदेन परितुष्टमानसे
    दुःखमापि परमेव सत्यया ॥ ४१ ॥

अन्यदा निधुवने समं तया
    पत्रपूगफलचूर्णसंचयम् ।
चर्वितोज्झितमनंतसौरभं
    स्वांबरे निशि बबंध माधवः ॥ ४२ ॥

तत्पिधाय सहसा निजांशुकं
    केशवः प्रणयकोपसंगताम् ।
वंचितुं प्रियतमां सुकेतुजां
    प्राविशत् सदनमद्भुतास्पदम् ॥ ४३ ॥

तं विलोक्य नववल्लभापतिं
    सा चुकोप मनसाभिमानिनी ।
वक्रवाक्यवचनैरतर्जयत्
    सोपि तां प्रति वितीर्णसद्वचाः ॥ ४४ ॥

नर्ममर्मपरिचालनागिरः
    सत्यया सह विधाय केशवः ।

स्वांचलस्थगितवक्त्रपंकजः
स्वापकेलिमवलंब्य तस्थिवान् ॥ ४५ ॥

उत्तरीयकनिबद्धवस्तु यत्
सौरभाहृतषडंघ्रिमंडलम् ।
तद्विलोक्य शयनाद्बहिः स्थितं
सा विलोक्य परमार्प्ययाद्ददे ॥ ४६ ॥

सा प्रपीष्य तद्दलं मृगेक्षणा
माधवं प्रति लिलेप सुंदरम् ।
स्वं वपुस्तदवलोक्य केशव-
स्तां जहास करतालमुखकैः ॥ ४७ ॥

पत्रपूगफलचूर्णसंचयं
चर्वितं वदनलीलया युतम् ।
आयताक्षि मम वक्त्रमंचले
पार्वणेन्दुमुखि किं न पश्यसि ॥ ४८ ॥

त्वद्विना खचरपत्रनायको
वल्लभा मम वनोषिभूषिता ।
आलयापि परकीयमादरा—
दंगभोगमनुलेप्तुमीहसे ॥ ४९ ॥

सा निशम्य वचनं विचक्षणा
रोषरक्तवदनावदत् प्रियम्
मैनुजा शठ हठात्त्वया हृता
सा मया तव पुरो गुरूकृता ॥ ५० ॥

अंगभोगमपि रुक्मिणीमन
मप्रियं प्रियतमांचले स्थितम् ।
तत्पुन तव कापिकारिता
नर्मकर्मणि विदग्धभूषणे ॥ ५१ ॥

तत्प्रयोगमभिपाय मानिनी
  क्रोधमाप्य मुदिता जगाद तम् ।
रुक्मिणी परमकार्यकारणं
  प्रद्युम्न मम देव कौतुकम् ॥ ५२ ॥

एवमस्तु किमिपाय पूरुषं
  तापहारमुपनिन्युरीश्वरैः ।
तत्समोऽस्मनगिरीन्द्रनायक
  कर्तुमागतम रुक्मिणीगृहम् ॥ ५३ ॥

तामवाप्य च जगाद माधवः
  दर्शी यत्र मम निर्मितानुका सती ।
तथकार च तथेति भीष्मजा
  सर्वपालयवशाः हि योषितः ॥ ५४ ॥

पाण्डुकेपहलताभिरोडम्ं
  भृंगराजिविहिनीमतोरणम् ।
पहिनादमयभम्रसुंदरं
  मत्तकेकिकुलनृत्यसंकुलम् ॥ ५५ ॥

पद्ममेन स हिनाय सा तत—
  स्तद्गृहोपवनमाप सुंदरम् ।
कल्पदारिभिरलङ्कृतं यथा
  नंदनं बलभिदा पुलोमजा ॥ ५६ ॥

फुल्लतामरसचारुलोचना
  लोलहारविलसत्पयोधरा ।
हारिहाटकशिलानितंबिनी
  भाति तत्र वनितेव वापिका ॥ २७ ॥

रक्तशोकहृदशोकपल्लवे
  वामपाणिमुपयुज्य दक्षिणम् ।

यक्रपद्मतरलालिधारिणे
तस्य मूलनिहितैकपादया ॥ ५८ ॥

स्फाटिकावनितले पदक्रमं
संविधाय च विलोचने स्थिरे ।
स्थीयतामिति कृशोदरि त्वया
तामथैवमभिधाय सोगमत् ॥ ५९ ॥

खेचरीमदसमाप्य स्मरपर
तामयो निगदतिस्म केवलम् ।
भूपपस्य करमोद मंदनं
दक्षिमणी त्वदनुयास्यति प्रिये ॥ ६० ॥

रूपयौवनकुलातिगर्वयो—
शांतुमत्र चरित तयोरथ ।
कौतुकेन निभृतं समीपग
गुल्ममध्यमधिपद्माय माधव ॥ ६१ ॥

तां तथा समवलोक्य मत्प्रिया
विस्मितेस्म किमियं सुरांगना ।
नागयोषिदुत सिद्धकन्यका
रोहिणी किमुत कामवल्लभा ॥ ६२ ॥

या ममात्र वनदेवता वने
पूर्वजन्मकृतपुण्यपाकतः ।
सा मदीयगुणसंश्रवेण वा
चक्षुषोरगमदाशु गोचरम् ॥ ६३ ॥

नूनमित्यपरथेति मां मुदा
देयतां समभिरादुभुपता ।
वस्त्रभूषणसमन्विता तत
सा ममज्ज मणिवापिकाजले ॥ ६४ ॥

सा विगाह्य मणिवापिकाजलं
संप्रपूज्य कुसुमैः सुगंधिभिः ।
पादयोः सविनयं प्रणम्य तां
याचतेस्म वरमिष्टमंजसा ॥ ६५ ॥

रुक्मिणीं प्रति विरक्तमानसं
त्वं विधेहि मयि देवि किंकरम् ।
माधवं यदि ममास्त्यनुग्रहो
दैवतं हि फलवद्विलोकनम् ॥ ६६ ॥

देवतास्तुतिविधायकं वचः
संनिशम्य विपुलोरसोच्चतः ।
गुल्ममध्यगहनादसौ हसन्
निर्ययौ खचरराजकन्यकाम् ॥ ६७ ॥

अब्रवीच्च सुतनु त्वयाधुना
रुक्मिणीचरणपूजनाद्यदि ।
प्राप्यतेऽत्र सुभगत्वमुन्नतं
येन न त्यजसि मानसंगमम् ॥ ६८ ॥

माधवात्समधिगम्य रुक्मिणीं
सा प्रसन्नवदना बहिः स्थिता ।
संचुकोप हृदये विचक्षणा
नं हसद्वचनमाह मर्मगम् ॥ ६९ ॥

यादृशो जगति नंदनंदनो
गीयसे खलु तथाविधो भवान् ।
गोपवंशमपरस्य कस्य वा
जायते विलसितं खलेदृशम् ॥ ७० ॥

तादृशोपि विधिना निरूपितो
राज्यभारवहने सुदुस्तरे ।

त्वं तथापि न जहासि पूर्वजं
प्राकृतं गुणमनन्यसंभवम् ॥ ७१ ॥
भीष्मजा मम कनीयसी स्वसा
पूजिता यदि मया सपर्यया ।
किं त्वया परमतोषकारिणा
निर्विवेक हसितं निरर्थकम् ॥ ७२ ॥
तामसौ समवबुध्य नामतः
सत्यवेति नमतिस्म रुक्मिणी ।
शारदेन्दुवदना प्रियंवदा
प्राकृतो हि विनयो महात्मनाम् ॥ ७३ ॥
दोर्भ्यां समालिङ्ग्य परस्परं ते
समाप्य कल्याणवचांसि मुदे ।
रूपं निरूप्याप्रतिमं विदग्धे
स्वं स्वं निधानं प्रतिजग्मतुस्ते ॥ ७४ ॥
दूतोऽन्यदा कुरुपतेरविदातरम्भायां
श्रीश्रीपतेः स्वयवराजसुतासवश्च ।
पादौ प्रणम्य च विमुच्य च लेखमग्रे
दत्तासने निविविशे परितुष्टचेताः ॥ ७५ ॥
स्वस्तिश्रीकरिपत्तनात् क्षितिपतिर्दुर्योधनः सादरं
श्रीमद्द्वारवतीपुरे रिपुशिरश्चूडानताङ्घ्रिं हरिम् ।
आनंदादिति वक्ति लेखमिति भाव्यैवमनो भावयो-
दायाभ्यां सुतयोर्विवाहविधिना मैत्री विधेया परा ॥ ७६ ॥
ज्ञातार्थो मुदितमनास्तथेति मत्वा
स्वां भूषां निजवसनैः प्रदाय चास्मै ।
संप्रेष्य स्वमनवचोर्हरस्य दूतं
तत्रासौ हरिरनघः सुखेन तस्थौ ॥ ७७ ॥

इति श्रीत्रिपुराजलकमहामहनमश्रीचरणगुरोः पण्डितमहादेवाचार्यस्य
कृते प्रद्युम्नचरिते तृतीयः सर्गः ॥ ३ ॥

चतुर्थः सर्गः ।

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ॥ १ ॥
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ॥ २ ॥
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ॥ ३ ॥
सुरगुरुः मदनाननहेतवे
हरिणमप्यशिमां विदधे किमिति ।
इति विचिन्त्य तदा प्रतिगाय सा
मनसि [illegible] मुनिवराम् ॥ ४ ॥
सविनय प्रणिपत्य मुरारमतां
वदति सा मम देवि न दूषणम् ।
स्वचरणाम्बुजपावनाद् द्रुतं
किमपि ते पदयोः कथयाम्यहम् ॥ ५ ॥
प्रथमसृष्टिविधावसुरद्वयो
यदि भवेत्तव दर्शनमपि पुण्यतः ।

कुटिलकोमलनीलशिरोरुहान्
पदतले तनयस्य निजान् दधे ॥ ६ ॥

अथ मदीयसुतस्य करग्रहो
भवति तेऽप्ययमेव विधिः स्फुटम् ।
इति निशम्य विहस्य च सा जगौ
वदति वक्रगिरी मम तत्प्रभा ॥ ७ ॥

स्थितिमिमां प्रविधाय परस्परं
प्रतिभुवं हलिनं प्रतिपद्य मे ।
सकलसभ्यसमेतनरोत्तम
प्रभुसमक्षमुदारमती स्थिते ॥ ८ ॥

अथ निशाविरमे धर्ममन्दिरे
नृपसुता शयिता शयने मृदौ ।
मदनजन्ममहोत्सवसूचका
य इह तानखिलान् सुखमैक्षत ॥ ९ ॥

मशसि देवविमानमधिष्ठिता
किल चरामि सुखं निजलीलया ।
त्रिदशकुंजरमर्कहुताशनौ
कुमुदबंधुमपांपतिमुद्धतम् ॥ १० ॥

इति विलोक्य सुता नृपतेस्तदा
समवबुध्य निशेव च विस्मये ।
प्रियतमेन निवेदिततत्फला
परमतोषमियाय नृपात्मजा ॥ ११ ॥

मधुचरत्रिदिवादथ षोडशात्
समनुभूय सुखं त्रिदशाधिपः ।
समवतीर्य ततः पुरुपुण्यत—
स्तदुदरस्य बभूव विभूषणम् ॥ १२ ॥

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ॥ १३ ॥

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ॥ १४ ॥

इति [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ॥ १५ ॥

विपदणांशु दिशो [illegible] विभ्रमाः
[illegible] ककुभो [illegible]
इति शुभानि बभूवुरनेकधा
[illegible] ॥ १६ ॥

समपलोक्य सुतं रचितोचितं
परमतोषमवाप्य यथायथा ।
सुतसमुद्भवसूचकमच्युतं
प्रति निधाय नरं नृपतेः सुता ॥ १७ ॥

स च विलोक्य तदा शयितं हरिं
निविविशे शनकैश्चरणान्तिके ।
तदनु खेचरजाप्रहितो नरः
समुपगम्य शिरःसविधे स्थितः ॥ १८ ॥

क्षितिपतावथ जागरिते क्षणात्
प्रथममभ्रिसमीपमुपेयुषा ।

इति तदाभिदधे पुरुषेण सः
  क्षितिप नन्द चिरं सुतजन्मना ॥ १९ ॥
इति निशम्य वचो मुदितस्तदा
  नृपतिलस्य विमुच्य नरोत्तमः ।
सकलमेव नराय ददौ धनं
  स्वसुतजन्मनिधाननिवेदिने ॥ २० ॥
मुररिपुर्यदवित्य नियोगिनः
  प्रमुदितः सहसा विहितामतीव ।
निगडतः परिमोच्य गणं द्विषां
  विधियदाशु पुरे क्रियतां क्षणः ॥ २१ ॥
तदनु मन्त्रवरेण हरेस्तदा
  खचरराजसुतासुतजन्मने ।
चलितचारुमुखस्य निवेदिते
  धनमदाद्रसं मदोन्मयपूर्वकम् ॥ २२ ॥
क्षितिपते सुतजन्ममहोत्सवे
  पुरमवाप परां रमणीयताम् ।
गजपुरं परभागमगाद्यथा
  जननकालमहे जिनचक्रिणाम् ॥ २३ ॥
प्रियतमांगजलाभवशीहली
  धनमलं वितरन् सकलार्थिने ।
प्रमदयन् निजबांधवसंततिं
  सुखमसौ परितुष्टमनाः स्थितः ॥ २४ ॥
अथ गते तनयोत्सवसंपदा
  यदुनृपस्य तदा दिन पंचके ।

---

१ सत्यभामा । २ कृष्ण. । ३ हस्तिनागपुरम् । ४ गुणोत्कर्षं । ५ जन्ममहोत्सवे । ६ तीर्थंकरचक्रवर्तिनां, अथवा शान्तिकुन्थ्वराणाम् । ७ सुखं यथास्यात्तथा । ८ कृष्ण । ९ सन् । १० सति ।

हरिसुतापहृतिं घेत भामिनी-
  ममहमान इवास्तमगाद्रविः ॥ २५ ॥

मुकुलिताम्बुजविलोचननिष्पतन्-
  मधुपसाञ्जनबाष्पजलाविला
कमलचक्रकृतच्छलितो रुद-
  दिनकरेऽस्तमिते नलिनीवधूः ॥ २६ ॥

पतति मूर्च्छति घूर्णति चलमं
  चलितकंधरमेनमुदीक्षते ।
दिनहृते परिकूजति चक्रिका
  विरहकातरधीरहस्यये ॥ २७ ॥

निर्वनितो अलथो पतिते रवौ
  कनिरराग[illegible]ताम्बरशोभया ।
विधवनामसहामिव निर्वचितुं
  चिरमिवानुगतं किल संध्यया ॥ २८

मर्पेनकामुकमिष्टमपि क्षणा-
  दपैनदिग्गणिका विवेशाल्पयात् ।
प्रकृतिरक्तमर्पाश्रयेयोः प्रिय
  विधेगुमांशु बलान्निरेकारयन् ॥ २९ ॥

गति नमोनिकरे प्रविजृंभिते
  ममभवानममताम्ब्यंदनिघ्नो ।
प्रभुगमे मलिने हि गुणाधिको
  न रमते गुणगौरवमद्भुतम् ॥ ३० ॥

१ [illegible] । २ [illegible] । ३ [illegible] । ४ [illegible]
५ [illegible] । ६ [illegible] । ७ [illegible] । ८ [illegible] । ९ [illegible]
१० [illegible] । ११ [illegible] । १२ [illegible] । १३ [illegible]
१४ [illegible] । १५ [illegible] । १६ [illegible] । १७ [illegible]
१८ [illegible] । १९ [illegible] ।

तमसि भिन्नरसांजनसन्निभे
    सति न भूर्न नभो न दिशो दृश।
न सरितो न नगा न च वीरुधो
    निरवधिर्जगतो मलिने भ्रमौ ॥ ३१ ॥

भवसि सौम्यतमे गृहदीपिका-
    नियहमाप परां रमणीयताम् ।
मलिनमध्यगतोऽपि विराजते
    विमलमूर्तिरलं सुरदाम्बिनः ॥ ३२ ॥

अथ सुतस्य विधाय विधानतो
    विविधरक्षणमच्युतवल्लभा ।
मृदुतमे शयने वरमंदिरे
    सुखमशेत महर्द्धिरलोऽस्तया ॥ ३३ ॥

कैतवपूर्वरथोऽन्यभवे छला-
    न्मधुहृतप्रमदो विरहातुर. ।
दितरदुष्करपंचनपल्लवन्
    र्पितमूर्तिरभूधिरकाल्लतः ॥ ३४ ॥

कुमतसत्यनिवेशितमानसो
    मृतिमवाप्य स दानवतामगात् ।
मृपैंशुताभपतोपरिगच्छतो
    गतिरमुष्य परे स्खलिताभवत् ॥ ३५ ॥

मम कुतो नजिन: स्खलिता गति-
    रिरमिति प्रतिबिम्ब्य विमृष्य सै. ।
गतिनिवारणकारणमैमेकं
    झटिति कोपमगाच्छिशुवैरिणे ॥ ३६ ॥

१वर्णाहृसादृश । २ भावनते । ३ धेहृदयामास्तः वा सर्वेन्द्रमाहन । ४ वनचरयः । ५ मधुनाहृता प्रमदा यस्य तथोक्त. । ६ अन्यप्रणीतसंधान्दि-साधने सप. । ७ कुर्वविमद । ८ वनचरः ९ असुरदेवमम् । १० हरिवर्गी । ११ दैत्यस्य । १२ दैत्यः । १३ पर्व ।

कुमतेसंभवबोधनिरूपणा-
    द्विदितवानिति मे दयिता पुरा।
मधुचरेण हता तदमुं हठा-
    द्यदि न हन्मि वृथा मम दैत्यता ॥ ३७ ॥
इति विचिन्त्य चिरं समवाप्य तत्
    नृपसुताभवनं परिवेष्टितम्।
निशितशस्त्रकरैः सुभटैस्तदा
    यदवलोक्य मनाक् चकितोऽभवत् ॥ ३८ ॥
भटकदम्बकमाशु विमोहयन्
    नृपसुतं प्रथमं समुपाहरत्।
वियति दूरमगाच्च ततः क्षणात्
    ज्वलितधूमशिखाख्यमहासुरः ॥ ३९ ॥
शिशुममुं प्रविलोक्य स दानवः
    स्मृतपराभवकारणकोपतः।
हसति जल्पति दारुणमीक्षते
    किमिति ते विदधामि सुदुष्करम् ॥ ४० ॥
इति विकल्पकदम्बकमुख्यकै-
    रभवदाशु सुतस्य दितेस्तदा।
किमु रिपोः करवाणि शठात्मनः
    कथममुं तृणहानि विधानतः ॥ ४१ ॥
उत करोमि खरैर्नखरैः क्षतं
    जलनिधौ निदधे वडवानले।
किमथवापिदधे दृषदा रिपुं
    किमु ददामि बलिं बलिभोजिनां ॥ ४२ ॥

---

१ विभंगोत्पन्नावधिज्ञानप्ररूपणात्। २ ज्ञानवान्। ३ पूर्वभवे। ४ तस्मात् कारणात्। ५ बालकं। ६ धूमशिखस्य। ७ दैत्यस्य। ८ शिशुं। ९ अथवा। १० आच्छादयामि। ११ पाषाणेन। १२ काकानां।

इति विचिन्त्य चिरं स निनाय तं
गुरुगिरिं धरतक्षकमामकं ।
घनमहाखदिराटविमध्यगं
शिशुममुष्य चकार च कंदरे ॥ ४३ ॥

उपरि तस्य विधाय शिलां तदा
निजपदं गतवानथ दानवः
फलमसौ सुरपादपुरासवे
स्वयमनुष्ठितदुर्नयदारिनः ॥ ४४ ॥

परभवे तपसोतिसुनिर्मल
चरमदेहतया स च दानवः ।
मृतिममुष्य विधातुमलं हठात्
सुकृतिनां प्रभवंति न वैरिणः ॥ ४५ ॥

निशि शिशोरसुरेण दयापता
किमु कृतं रिपुणा यत मां विना ।
इतिनिरूपयितुं तदनुष्ठितं
रविरलंकृतवानुदयाचलम् ॥ ४६ ॥

अथ गिरौ विजयार्कसमाह्वये
दिशि यमस्य समस्ति पुरं परं ।
त्रिदशैवासस्मृद्धिनिबंधनं
अँलदकूटमिति प्रथितं भुवि ॥ ४७ ॥

तदधिपो नृपतिः "सितिमंवरः
समधिरुह्य विमानमलंकृतः ।
नृपगुणैः सह कौंचनमालया
वनविहारमगाद्विजलीलया ॥ ४८ ॥

---

१ दानवः । २ नीतवान् । ३ शिशुं । ४ पर्वतनाम । ५ पर्वतस्य । ६ शिशो. । ७ बालकः । ८ प्राप्नोतु । ९ समाचरितान्यायद्रुमस्य । १० बालस्य । ११ स्वर्गसमृद्धि कारणं । १२ मेघकूटं । १३ कालसंवरः । १४ महिष्यया ।

सुरनदीपुलिने कदलीवने
हिमगिरौ पृथुमंदरकंदरे ।
समनुभूय सुखं स तया समं
गिरिमयात्तममंकभूषितम् ॥ ४९ ॥

गगनराजविमानमथाम्बरे
परमदेहशिशोऽम्बरविश्रितम् ।
मजति यावदिदं न पुरन्तनं
[illegible] तदा हृदि विस्मितः ॥ ५० ॥

विततबोधनिधिर्मुनिनायकः
किमुत कोऽपि विपुलं पुराशयः ।
त्रिभुवनेऽस्ति किमु निर्भयं
[illegible] ॥ ५१ ॥

[illegible] मनो [illegible]
[illegible] ।
[illegible] न [illegible]
[illegible] ॥ ५२ ॥

[illegible]
[illegible] ।
[illegible]
[illegible] ॥ ५३ ॥

[illegible]
[illegible] ।
[illegible]
[illegible] ॥ ५४ ॥

[illegible]

पेटुलपाणिपदं विहितस्मितं
　　चरमदेहतया जितवैरिणं ।
विविधलक्षणलक्षितविग्रहं
　　सकलसत्वमनोनयनोत्सवम् ॥ ५५ ॥

स परिगृह्य शिशुं मुदितोऽपरम्
　　प्रियतमामिति बालमदाम्यहम् ।
तव गृहाण सुतं दयिते शुभं
　　त्वमसि देवि यतोऽगजलालसा ॥ ५६ ॥

इति निशम्य गिरं दयितस्य सा
　　प्रविततान मुदा करपल्लवं ।
समवलोक्य निकुंचितपाणिका
　　समगदद्दयितामिति सादरम् ॥ ५७ ॥

किमुत ते दयिते करसंहति—
　　स्तनय पंचशती तव विद्यते ।
भवति तत्करणाद्दृतिगोचरो
　　हृदयदाह्यमयं मम बालकः ॥ ५८ ॥

यदि भवेत्सुकृतं न कृतं मया
　　परभवे तदयं शिशुराविशत् ।
प्रियतमात्वमेव न मे पुन—
　　स्तर्दलमायं सुतेन ममामुना ॥ ५९ ॥

इति निगद्य स सा भवदुर्दर—
　　नयनवारिपरिप्लुतलोचना ।
समवलोक्य जगाद स तां पुनः
　　सुतनु मा भव दुःखितमानसा ॥ ६० ॥

---

१ बकबरबरणम्। २ कम्सेवर। ३ बबबमाला। ४ पुष्पनिकल्पा। ५ बन-कमाला। ६ तस्मात्। ७ चरतःऽनविवर.। ८ पूर्णं।

चटुलपाणिपदं विहितस्मितं
    चरमदेहतया जिनपतिं ।
विविधलक्षणलक्षितविग्रहं
    सकललसघमनोनयनोत्सवम् ॥ ५५ ॥

स परिगृह्य शिशुं मुदितोऽवदत्
    प्रियतमामिति बालमदान्महम् ।
नय गृहाण सुतं दयिते शुभं
    त्वमसि देवि यतोऽङ्गजलालसा ॥ ५६ ॥

इति निशम्य गिरं दयितस्य सा
    प्रणिननाम मुदा करपल्लवौ ।
समवलोक्य शिशुं चिरपालितां
    समगदद्दयितामिति सादरम् ॥ ५७ ॥

किमुत ते दयिते करणेहनि—
    स्तनय पञ्चमता नय विद्यते ।
भवति नैकधाऽऽदनिकोऽभवो
    हृदयतास्त्वमयं मम बालकः ॥ ५८ ॥

यदि भवेत्सुकृतं च कृतं मया
    परभवे तदयं शिशुरावियात् ।
प्रियतमोऽस्त्वमेव न मे कृत—
    स्वर्गसमार्थं सुतेन ममामुना ॥ ५९ ॥

इति निगद्य च सा अपदुन्दर्भ—
    भवनपालिपरिप्लुतलोचना ।
समवलोक्य जगाद स तां पुनः
    शुभतु सा मम दुर्लभमानता ॥ ६० ॥

---

१ चलनदरचरण्द्। २ चमखेदा। ३ सकलसप्तत्वा। ४ सुर्गलतर। ५ हस-कमाला। ६ सम्न्तु। ७ चद्यमाननिवय। ८ एवं।

प्रियमे युवराजपदं मया
तव सेममक्षमदायि सुताय ते ।
किमिति शोकहिमेन विलंघ्यते
मुखसरोजमिदं वत सांप्रतम् ॥ ६१ ॥

समुपलभ्य स तद्वचनं तथा
शिशुरसौ जगृहे कनकप्रभा ।
निजपदं च जगाम स खेचरः
[illegible] ॥ ६२ ॥

प्रविश्य निजमंदिरं समुदितः समं बंधुभि-
[illegible] सुतसमूत मे वल्लभा।
ततोऽप्रकटगर्भिका विशतु सूतिगेहं मुदा
पुरं कृतिन खेचरः [illegible] ॥ ६[illegible]

तथाकृतमंगलात पुत्रयोग्य विचार्य-
[illegible] ।
[illegible] विपुलदानन [illegible]
[illegible] ॥[illegible]

पूजां विधाय महतीं जिनमंदिरेषु
दानं च याचकजनाय भृशं वितीर्य ।
सार्द्धं तथा परिजनेन च बाल एव
प्रद्युम्न इत्यभिदधे [illegible] ॥ ६५ ॥

[illegible] प्रद्युम्नचरिते सर्गः चतुर्थः समाप्तः ॥ ४ ॥

---

१ [illegible] । २ [illegible] । ३ [illegible] । ४ [illegible] । ५ [illegible]
[illegible]

पंचमः सर्गः।

संपेत्यदे त्रिदशावाससमानसारे
कामेभिनंदति गृहे खचराधिपस्य ।
बाले दृशेऽप्यविपुण्या हरिवेलभाया
वृत्तं वदामि विविधाद्भुतकारि लोके ॥ १ ॥

सुप्तोत्थिता हरिवधूः कलहंसनादा
तल्पं तैनूजरहितं सहसा विलोक्य ।
इत्थं मबीति परिवारमशेषमाशु
क्वासौ सुतः कथयमामपहाय यातः ॥ २ ॥

माया नु किं सुरकृता किमुतेन्द्रजालं
स्वप्नोऽथवा किमु दृशो तिमिरं जजृंभे ।
चित्तं विकार मम किंतु हृतोऽद्य बालः
केनाऽपि पूर्वभववैरिकृता सुरेण ॥ ३ ॥

किं चेटिकाकरसरोरुहसंगतो वा
किं धातृकापृथुपयोधरपानलुब्धः ।
एवं विधं बहु विधाय विकल्पजालं
मूर्च्छामवाप्य समभूत्क्षणनष्टचेष्टा ॥ ४ ॥

'दुःखेन सा प्रतिहतेव सुदारुणेन
भूमौ पपात सहसा प्रविकीर्णकेशा ।
धोपंगता परिजनेन कृतोपचारा
वक्षो जघान च रुरोद च मुक्तकंठं ॥ ५ ॥

१ संपदास्थाने। २ दृष्टिक्षते। ३ हरिमध्या। ४ शय्यां। ५ पुत्ररहितम्।

किं खेटकर्वटमटंबचयेन लोके
किं मंडलीकनिवहेन सुमंडलेन ॥११॥

हा मां गतोसि गतपुण्यगणं विना त्वं
दीनं सुदुःखिततरं तरसा विहाय ।
हा हा क्व पुत्र विलपंतमलं सकष्टं
तातं निजं निजकुलाम्बुजपतंगमुख्यम् ॥ १२ ॥

हा तात हा यदुकुलार्णवपूर्णचन्द्र
हा सुन्दरावयव हा कलहंसनाद ।
हा वत्स बांधवमनोम्बुजराजहंस
यातः क्व पुत्र गुणमंदिर मां विहाय ॥ १३ ॥

एवं विधं स विलपन् सह बन्धुवर्गैः
बाष्पाम्बुदं त्रुटितनिस्तुलतारहारम् ।
धुन्वन् शिरः परिवदन् बहुधा च धात्रिं
पद्भ्यां जगाम दयितांतिकमाकुलात्मा ॥ १४ ॥

आलोक्य तं सुवदना तरलायिताक्षी
शोकाकुलापि सहसैव पुनर्मुमूर्च्छ ।
दृष्टे जने सति सुदुःखसखे जनस्य
शोको हि नाम परमां वेदनामुपैति ॥ १५ ॥

तन्वी स्वयं मुरजिता करपंकजाभ्यां
उत्थापिता मलयजादिरसेन सिक्त ।
पूर्णं नभो विदधती करुणस्वनेन
मूर्च्छां विहाय हरिणा सह सा रुरोद ॥ १६ ॥

शोकाकुलं विलुलिताखिलकेशभारं
म्लानाम्बुजप्रतिममाननमुद्वहंतम् ।

---

१ ग्रामहाटान्वितनगरदेशसमूहेन । २ मनुष्यवर्णसमूहं । ३ शून्यं ।
४ कर्णेन ।,५ नूतनत्वं । ६ कृष्णेन ।

किं खेटकर्पटमटंबचयेन लोके
    किं मंडलीकनिवहेन सुमंडलेन ॥११॥

हा मां गतोसि गतपुण्यगणं विना त्वं
    दीनं सुदुःखिततरं तरसा विहाय ।
हा हा क पुत्र विलपंतमलं सकष्टं
    तातं निजं निजकुलाब्जपतंगमुग्धम् ॥ १२ ॥

हा तात हा यदुकुलार्णवपूर्णचन्द्र
    हा सुन्दराधवय हा कलहंसनाद ।
हा वत्स बांधवमनोम्बुजराजहंस
    यातः क पुत्र गुणमंदिर मां विहाय ॥ १३ ॥

एवं विधं स विलपन् सह बन्धुवर्गैः
    बाष्पाम्बुदं त्रुटितनिम्नुन्नतारहारम् ।
धुन्वन् शिर परिवदन् बहुधा च धात्रि
    पद्भ्यां जगाम दयितांतिकमाकुलात्मा ॥ १४ ॥

आलोक्य तं सुवदना तरलायिताक्षी
    शोकाकुलापि सहसैव पुनर्मुमूर्च्छ ।
दृष्टे जने सति सुदुःखसखे जनस्य
    शोको हि नाम परमां मेघतामुपैति ॥ १५ ॥

तन्वी स्वयं गुंजिता करपंकजाभ्यां
    उत्थापिता मलयजाद्रिरसेन सिक्ता ।
पूर्णं मभो विदधती करपल्लवेन
    मूर्च्छां विहाय हरिणा सह सा रुरोद ॥ १६ ॥

शोकाकुलं विकुलिनाखिललोकसारं
    म्लानाम्बुजप्रतिममाननमुद्वहंतम् ।

१ मामहारान्वितनगरदेशसमूहेन । २ स्फुटकमलपूर्णं । ३ बहलं । ४ वर्गेणे ।,५ नूतनसं । ६ कृपेन ।

पूर्वस्वतः संदर्शितं श्रुतधर्मशास्त्रे
  पूर्वैः कृतानुमतिरात्र [illegible]गणपाणिम् ॥ १७ ॥

ये धार्मिको विजितखेचरभूमिपाला
  षट्खण्डभूमण्डलिनीकरलब्धसंपदः ।
तेऽप्यंतकेन कवलीकृतसत्वसारा
  मामायशेषपतिता भुवने विभान्ति ॥ १८ ॥

तीर्थाधिपा मुक्तिजो मधुसूदनाद्याः
  ये तेऽपि शौर्यबलनारणनिधानभूताः ।
तेऽपि द्विपेन्द्ररथपत्तिजितारसत्वाः
  कीनाशदंतदलिताः नियत प्रयाताः ॥ १९ ॥

एवं कृतान्तपरिणाममुनीन्द्र मत्वा
  शोकं विमुञ्च [illegible] ।
शोकातुरे हि जगतां [illegible]
  लोकः प्रयाति [illegible] ॥ २० ॥

[illegible] मनुजे प्रवदन्ति सन्तः
  [illegible] ।
[illegible]
  [illegible] ॥ २१ ॥

[illegible]
  [illegible] ।
[illegible]
  [illegible] ॥ २२ ॥

'[illegible]
  [illegible] ।

[illegible]

[illegible]

अन्विष्य तं सुवदने महताग्रहेण
मुग्धे त्वदङ्कगतमेव पुनः करोमि ॥ २३ ॥

कृष्णादिभीषणसितोग्रकृपाणपाणीन्
दुर्भेद्यकंकटभृतस्तुरगाधिरूढान् ।
शूरान्मदान्धविदितघनाकुलावलेपा-
नन्वेषितुं प्रतिदिशं विससर्ज शौरि ॥ २४ ॥

अन्वेष्य मंडलमशेषममी मनुष्याः
प्रत्यागता विफलयानविलुप्तशोभाः ।
स्वामिन्नमी सविनयं प्रणमन्ति विप्रा
देवेति विज्ञपयति प्रतिहारपालः ॥ २५ ॥

पुत्रस्य तद्वदनपंकजमिद्धकान्ति
यावत् स्मरन्नृपसुतारहित स तस्थौ ।
तावत्सशोकमुरजिद्विगमोरनयां तां
द्वारावतीमवततार मुनिर्नभस्तः ॥ २६ ॥

पृष्टोऽथ कंचन ततः सकलं विदित्वा
तस्मान्मुनिः परमशोकभरार्त्तमूर्तिः ।
सद्यो बभूव गुणदोषविवेकशून्यः
शोकाभिभूतवदनो हरिमाससाद ॥ २७ ॥

स्थित्वा क्षणं हरिमुपास्य वचो विशुद्धं
स्याद्वादगर्भमतुलं जिनदेवगीतम् ।
शोकं निवार्य निजबोधबलेन तीव्र
मस्यापि नारदमुनिः सकलार्थवेदी ॥ २८ ॥

यो गेहवासमपहाय वनं प्रयातो
धन्यो जनो जगति वीतसमस्तमोहः ।

---

१ वचयुतान् । २ द्वारपालः । ३ दैवस्तदपि । ४ सर्वेहोपरि ।

नूनं न पश्यति स एव वियोगदुःखं
पुत्रे हृते च रिपुणा सहसा मृते च ॥ २९ ॥

आलोक्य माधव भवाद्य मुहुःखमेयं
मन्ये स्वजीवितमवेतफलं निकामम् ।
को नाम बांधवधनमागतं विलोक्य
संतोषमेति मतिमानकृतोपकारः ॥ ३० ॥

संत्यज्य माधव जनं प्रविहाय लक्ष्मीं
देशान्तराले परिगृह्य विशोष्य देहम् ।
शोके तथापि तव शोकवशेन जातः
स्नेहोऽधुना भवति बंधनिमित्तमेव ॥ ३१ ॥

त्वद्दुःखतः परमदुःखमुपैमि नूनं
तस्मात् विमुञ्च मधुसूदन दुःखजालम् ।
कोऽन्यो विमोचयति पुत्रवियोगदुःखा-
त्त्वां देवमंत्रिमनसोऽपि विमुक्तबुद्धे ॥ ३२ ॥

शास्त्राणि वेत्सि सकलानि तथैव धर्मं
त्वं तु प्रबोधमपरस्य करोषि जन्तोः ।
तेनं त्वमेव कुरु शोकमपास्यमाशे हि
किं दीपकं दिनकृते क्रियते प्रदीपः ॥ ३३ ॥

शोकापनोदमथ तस्य कृपया कृत्वा
श्रीरुक्मिणीगृहमयात् मुनिः सदुःखम् ।
सद्दीनावस्थितमुखं सहसोऽभिगत्य ता
निःश्वासकलुषमपं विमुखं ॥ ३४ ॥

दृष्ट्वा सदुःखमरविन्ददलायतनेत्रा
पादाब्जयोः पतति सा पतिता पदोर ।

१ ...कम् । २ अपरे । ३ दृ...ं । ४ पुत्राभिलाषः
५ पूर्व... । ६ ... । ७ ... ।

काये विनाखिलभुवं भ्रमता मयाद्य
 किं गिरयते तव सुतस्य [illegible] ॥ ४१ ॥

ऊचे मुनि न सुतस्तो मम पुत्रशास्त्रं
 [illegible] यतो [illegible]भिः [illegible]ः ।

भूमंडलेपि गुण[illegible] न दृष्ट
 [illegible] भूपान् ॥ ४२ ॥

तां [illegible] पुन[illegible]
 [illegible] मम [illegible] ।

[illegible] यदि [illegible]
 [illegible] ॥ ४३ ॥

[illegible]
 [illegible] ।

[illegible]
 [illegible] ॥

[illegible]
 [illegible]

[illegible]
 [illegible]

[illegible]
 [illegible]

[illegible]
 [illegible]

[illegible]
 [illegible]

तद्ग्रामणीयकभूतोपि मुनिः सुराणां
श्रीपुंडरीकनगरं समवाप वेगात् ॥ ४७ ॥

तीर्थाधिपाः सुरकिरीटनिघृष्टपादाः
षट्खंडभूमिपतयो मधुसूदनाद्याः ।
संपत्पदं यदधुनापि विभूषयन्ति
किं वर्ण्यतेऽस्य नगरस्य सनातनस्य ॥ ४८ ॥

तस्मिन् स्वदत्तं सरणं समवादि दूरात्
सीमंधरस्य मुनिरेष कृतप्रतिज्ञः ।
पूर्णं नृनाकिभुजगेन्द्रगणैरसंख्यैः
त्रैलोक्यमन्यदिव यस्मिन्निदं विभाति ॥ ४९ ॥

दृष्ट्वाथ तीर्थं विधितो मुदितः प्रविश्य
प्रह्वांगभूरिति नमस्स्तुतिमाततान ।
सीमंधरस्य नतनाकिकिरीटकोटि-
रत्नप्रभास्फुरितपादसरोरुहस्य ॥ ५० ॥

मायन्मनोभवकरीन्द्रमृगाधिपाय
भव्याब्जखंडपरिबोधनभास्कराय ।
प्रह्वामराधिपशिरश्च्युतपारिजात-
मालारजोरुणितपादसरोरुहाय ॥ ५१ ॥

मोहान्धकारपटलैकनिशाकराय
संसारकाननसुदीप्तदवानलाय ।
निर्वाणपादपफलैकरसायनाय
स्याद्वादगर्भवचनाय नमो जिनाय ॥५२॥ युग्मम्

स्तुत्वेति मानवसमाश्रितभूमिभागे
गत्वा स्थितं सदसि चक्रधरो ददर्श ।

---

१ आकाशात् । २ नारदः ।

[illegible] ।

[illegible]
[illegible] ॥ ५३ ॥

[illegible]
[illegible] ।

[illegible]
[illegible] ॥ ५४ ॥

[illegible]
[illegible] ।

[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]

द्वारावती वसतिरुज्ज्वलधंवकेतु-
स्तस्य प्रिया मृगदृशी नृप रुक्मिणीति ॥ ५९ ॥
वांछामि वांछितमनोरथकल्पवृक्ष
श्रोतुं जिनेश्वर हरेस्तनयस्य वृत्तम् ।
देव प्रसीद कथयेति कुरु प्रसादं
विज्ञापिते कथयितुं पुनरारभेत ॥ ६० ॥
भूपोऽस्ति यादवकुले हरिरुन्नतश्रीः
श्रीरुक्मिणीतनुभवोऽस्य बभूव सूनुः ।
संस्मृत्य पूर्वभववैरमरातिनाऽथ
नीतश्च तक्षकशिलापिहितश्च षष्ठे ॥ ६१ ॥
श्रीकालसंवरनृपः प्रियया समेतो
विद्याधराधिपतिराप च तं प्रदेशम् ।
बालं विलोक्य परिगृह्य पुरं निनाय
तस्मिन्नवर्धत हरीव कलाभिरामः ॥ ६२ ॥
प्रद्युम्न इत्यभिधया प्रथितः पृथिव्यां
लाभैः शुभैस्तदनु षोडशभिः समेतः ।
संवत्सरैरपि समेष्यति लब्धमान-
विद्याद्वयं समुपलभ्य पितुः पुरं सः ॥ ६३ ॥
तस्मिन् समागतवति क्षितिपाल नेत्या-
स्तन्ये भविष्यति वने शुभशंसि सर्वम् ।
शुष्कद्रुपंकजवना गृहदीर्घिकाः स्यु-
र्मूलादशोकतरवो निचिताश्च गुच्छैः ॥ ६४ ॥
बालैर्द्विरेफयुगपदाकुलितास्तमाला
गंधान्धषट्पदगणप्रचिताश्च चूताः ।

---

१ रुक्मिण्याः । २ उपवने । ३ शुभसूचक

विश्वं जरत्तृणमिव प्रतिपद्यमानौ
नागाग्निभूतिरितरोपि च वायुभूतिः ॥ ७१ ॥

मिथ्यादृशौ स्वमतपातितबाललोकौ
मिथ्यापदार्थपरिकल्पनपुष्टभावौ ।
तौ तिष्ठतो मुदितमानसवृत्ति याव-
त्तीर्थे जिनस्य वसुपूज्यसुतस्य तावत् ॥ ७२ ॥

श्रीमाननंतगुणराशिरनंगपंको
निर्मूलिताघविटपी मदकुंभिसिंहः ।
जेता परीषहमहारिवरूथिनीनां
सन्मार्गदर्शनरतो निरतो व्रतेषु ॥ ७३ ॥
श्रीनंदिवर्धनमुनिर्जितमारवीरो
गम्भीरवाग् विविधबोधविनिद्रनेत्र ।
शिष्यै समं विविधलब्धियुतैस्त्रियोगै-
र्नन्दाह्वनंदनभुवं समुपेयिवान् सः ॥७४॥युग्मम्

आपृच्छ्य रक्षकममुष्य वनस्य सद्यः
योगीश्वरोपि स विधाय विधिं यथोक्तम् ।
वेदीनिवेशितशिलाफलकं विविक्त-
स्तत्राप्यशोकतरुमूलमलंचकार ॥ ७५ ॥

आकस्मिकीं समवलोक्य वनस्य शोभां
तस्य प्रभावजनितां मुनिपुंगवस्य ।
तद्रक्षिणो सपदि विस्मितमानसास्ते
कृत्वा प्रदक्षिणमथैनमनंसिषुश्च ॥ ७६ ॥

ज्ञात्वागतं यतिपतिं जनता जगाम
श्रीमज्जिनेन्द्रपदपङ्कजषट्पदाली ।

१वासुपूज्यनामद्वादशतीर्थंकरस्य । २ महारथुगेनावाम् ।

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

साधून् विजित्य युवयोः ह्यतया न भूता
जिह्वा कथं द्विजसुताविति चित्रमेतत् ॥ ८३ ॥

प्रोक्तो वचो विजयि तस्य निशम्य रोषा-
दन्योन्यदत्तकरतालमलं जहास ।

म्लानच्छवी तमवलोक्य तथा हसंतं
जातौ द्विजातितनयौ सुतरां विलक्षौ ॥ ८४ ॥

वाचालतां समवलम्ब्य ततः प्रतिज्ञां
तौ चक्रतुः सकललोकसमक्षमेवम् ।

जेष्याव एव भवतो गुरुमद्य युक्त्या
अल्पेन किं शठ समं भवता हतेन ॥ ८५ ॥

एवं निगद्य वचनं सदनं प्रविश्य
विप्रौ प्रणम्य पितराविति पृच्छतःस्म ।

तातात्र ये क्षपणकाः[1] समुपेयिवांस-
स्तान्नो मनः समभियास्यति जेतुमुर्व्यः ॥ ८६ ॥

दिग्वाससः[2] श्रुतिपथप्रतिपंथिभूता[3]
द्विजाण्यदानि यदि तत्र वसंति दैवात् ।

व्युत्पाद्य लोकमखिलं निजधर्मशास्त्रे-
दुन्मूलयन्ति सहसैव समूलमस्मान् ॥ ८७ ॥

वादे विजित्य सहसैव च तात कुर्मो
ग्रामे यथात्र न वसंति निमेषमात्रम् ।

तौ जग्मतुः समधिगम्य पितुर्निदेशं
देशं स यत्र विमलावधिबोधचक्षुः ॥ ८८ ॥

उद्दंडखलैर्बटुजनैः[4] परितः परीतौ
तस्यांतिकं जिगमिषू विजिगीषया तौ ।

---

१ मुनय. । २ दिगम्बरा । ३ श्रुतिमार्गबाह्यभूताः । ४ उद्धतस्वभावैः ।

मनोगिनेव हि शुभाशुभकर्मराशी
शुभाशुभौ भवति संप्रतिनेति कस्मै ॥ ८९ ॥

आगच्छत बद्धुयगाविह नः समीप-
मारभ्य भीममहिषाविव खेदमानौ ।
कान्तुप्यतो किमु युवां नयनो नृपेन्द्र
श्रीमत्प्रियङ्कनमतो गलितं [illegible] ॥ ९० ॥

[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] ।
[illegible] हे [illegible] हे [illegible]
[illegible] [illegible] किमु [illegible] ॥ ९१ ॥

[illegible] [illegible] [illegible]
किं [illegible] [illegible] ।
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] ॥ ९२ ॥

[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] ।
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] ॥ ९३ ॥

[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] ।
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] ॥ ९४ ॥

[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] ।

[illegible]

श्रुत्वा विपादमिति कौतुकतो जनौघ-
स्तं देशमाप्य विरलं निबिडं चकार ॥ ९५ ॥

इत्थं स्थिते सकलसभ्यजने सभायां
सत्प्राश्निकैर्निबिडवाक्यविशारदैः ।
श्रीगस्थकिः पटुपटु वदतिस्म पूर्वं
मां पृच्छतं यदिह मायगतं भवद्भ्याम् ॥ ९६ ॥

वाक्यं मुनेरिति निशम्य वधूद्वयी सा
देवीश्रुता स्मितपुरःसरमित्युवाच ।
आवां प्रपूज्य परिपृच्छ यते त्वमद्य
कुत्रापि वस्तुविषये यदि संशयोऽस्ति ॥ ९७ ॥

पूर्वं भवत्यथ कुतः समुपागतौ वां
दर्पोद्धताविति यतिः समवोचदेतौ ।
ग्रामादितोऽपि जड मां समुपेयिवांसौ
त्वं चैव वेत्सि ननु वेत्सि न पुष्पदंतौ ॥ ९८ ॥

ग्रामादितो विषदितु द्विजसोमदत्त-
सूनू सुतामिति न वेत्सि समागतौ किम् ।
नागाद्विभूमिरितरोऽपि च वायुभूति-
रेतौ कुतः परभवादिति पृच्छसेतत् ॥ ९९ ॥

इत्थं निशम्य वचनं समयोचितं तौ
किं कोपि पूर्वभवविन्मनुजेषु मध्ये ।
संभाव्यते सदसि येन मुने विशंकं
संपृच्छसे परभवं शठ मां त्वमेव ॥ १०० ॥

विद्वो युवां न शृणुतं जनतासमक्षं
जन्मान्तरं द्विजसुतौ कथयामि पूर्वम् ।

---

१ जनरहित. । २ संकीर्णं । ३ सघनवाक्यविचारकुशलै । ४ मदोद्धता ।
५ ईषद्धासपूर्वं । ६ दिवाकरनिशाकरौ ७ जालीयः ।

प्रायेण जंतुरयमेव हि दुर्विदग्धो
नूनं स्वभुक्तमपि विस्मरतीह मोहात् ।
येनानयोरनुविभक्षणपूर्वकं न-
स्थैर्यदकारणमभूदय विस्मृत च ॥ १०७ ॥

पापेन जातिकुलरूपयशःस्वभोग-
संपत्प्रियसंगमतिद्युतिभिर्विहीनाः ।
पुण्येन सर्वमहिता मनुजा भवन्ति
जानन्निदं वहति जातिमदं न विद्वान् ॥ १०८ ॥

पूर्वो भवो यदि न वां स्मृतिमेति विप्रौ
कुर्मस्ततः सकलसाक्षिमतां प्रतीतिम् ।
विप्रो मया निगदितः प्रथमं य आसीत्
कुंडपुरनगरमणाग्निजसीमभूमिम् ॥ १०९ ॥

सर्वं हलोपकरणं स ददर्श तस्यां
क्षिप्तं प्रचण्डपवनेन समंततोऽपि ।
भुक्त्वार्द्रघर्म्मं जठरार्तिकरं क्षणेन
संदृश्य शृगालयुगलं तदनंतरं च ॥ ११० ॥

दृष्ट्वा क्षणं नैजनिर्घृणचित्तवृत्तिः
हत्वा हली निजगृहं स जगाम कोपात् ।
मूषकस्य चास्य भवने ननु तिष्ठतस्ते
लोचनद्वयोर्विषयतां नयतं प्रगत्य ॥ १११ ॥

मूषकोऽप्यय परभवे प्रवराभिधानो
विप्रो हली समभवद्द्विजभक्तिसक्तः ।

---

१ यथावीदित्यपि पाठः। २ प्रवरविप्र। ३ भूमौ। ४ सूत्रं। ५ सुतशृगालयुग्मं। ६ भवो। ७ नयनयो.। ८ गोचरतां।

दृष्ट्वा मैथैरपि यथासमयं नवानि
[illegible] पुष्पजालानि ॥ ११२ ॥
[illegible] न [illegible] शिखावी
नूनं [illegible] निर्भरपुरो न।
[illegible] विहगमि [illegible]
[illegible] ॥ ११३ ॥
[illegible]
[illegible]।
न [illegible]
[illegible] ॥ ११४ ॥
[illegible]
[illegible] न [illegible]।
[illegible]
[illegible] ॥ [illegible] ॥
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ॥ [illegible] ॥
[illegible]
[illegible]।
[illegible]
[illegible] ॥ [illegible] ॥

[illegible]

दीक्षोचितं समवलोक्य ततस्तमेके
सम्यक्त्वमापुरपरे तु महाव्रतानि ।
देशव्रतानि जगृहुः परमार्थतोन्ये
धर्मे रताः समभवन्निति भव्यसार्थाः ॥ ११८ ॥

अत्रान्तरे समवलोक्य जनोपनीतं
गोमायुचर्मयुगलं जनतासमक्षम् ।
निस्तेजसावतितरां सहसा विलक्षौ
धिक्कारमाप्य च ततो गृहमापतुस्तौ ॥ ११९ ॥

दृष्ट्वा सुतावपि जितौ पितरौ सकोप
स्मितया सदा परभवमित्यमवोचतां तौ ।
यत्नाढितौ बहुविधं द्रविणं प्रदाय
जातं तदद्य सकलं विफलं कुपुत्रौ ॥ १२० ॥

शाठ्येन चेत्क्षपणकान् विदुषां समक्षं
जेतुं क्षमौ न हि युवां श्रुतिमार्गबाह्यान् ।
शाठ्येन तर्हि निशि तान्विनिहत्य दुष्टा-
नागच्छतां पुनरिति प्रहितौ पितृभ्याम् ॥१२१॥

पित्रोरवाप्य च निदेशमलंघनीयं
तुष्टौ मिथो द्विजसुताविदमूचतुस्तौ ।
यन्नौ मतं गुरुजनस्य तदेव चेष्टम्
कृत्वा तदेव नियतं सुखिनौ भवावः ॥ १२२ ॥

एवं निवेश्य हृदये शितशस्त्रपाणी
पट्टांशुवेष्टकदृढग्रथितासिधेनू ।
वामश्रुतिप्रणयिकल्पितजूटबंधौ
तौ जग्मतुर्वनभुवं भगवान् स यत्र ॥ १२३ ॥

---

१ भव्यसमूहाः । २ हर्षिता । ३ कठिनं । ४ प्रेषितौ । ५ छुरिका
६ शास्त्रमुनि । ७ वने ।

[illegible] -
[illegible] ।
[illegible]
[illegible] ॥ १२४ ॥

[illegible]
[illegible] ।
[illegible]
[illegible] ॥ १२५ ॥

[illegible]
[illegible] ।
[illegible]
[illegible] ॥ १२६ ॥

[illegible]
[illegible] ।
[illegible]
[illegible] ॥ १२७ ॥

[illegible]
[illegible] ।
[illegible]
[illegible] ॥ १२८ ॥

[illegible]
[illegible] ।

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

दृष्टौ तदा भ्रूकुटिभीषणरक्तनेत्रौ
तौ दुर्मयान्तकनिभौ निशि दुष्टचेष्टौ ॥ १२९ ॥

योगीश्वरः सकलसत्त्वहितः समानो
मित्रे तथा रिपुजने सुखदुःखयोश्च ।
कुर्वे न तस्य यदि रक्षणमद्य साधो-
र्नूनं वृथा भवति मे धनपालकत्वम् ॥ १३० ॥

सूर्योदये जनपदैः सह संप्रधार्य
कार्यं मयोरतुलदुर्नययोश्च एव ।
दंडस्तदेति मनसातिविचार्य तौ च
संस्तंभ्य गुह्यकपतिश्च जगाम धाम ॥ १३१ ॥

दृष्ट्वोपसर्गमथ तस्य मुनेरुदारं
कापि क्षपा सरभसं समगाद् भियेव ।
मातश्च तौ समवलोक्य तथातिरौद्रौ
धिक्कारवादमुखरा जनता निनिन्द ॥ १३२ ॥

उत्खातचण्डकरवालकरौ रिपू तौ
संस्तंभितौ परमनेन निहन्तुमिष्टौ ।
तस्मादयं सकलसत्त्वहितो मुनीनां
धर्मोऽधुना शरणमस्तु भवांतरे च ॥ १३३ ॥

इत्थं च तौ च समवाप्य जनाच्च निन्द्यां
पुत्रौ स्थितौ पितृयुगं समवेत्य शोकात् ।
बाष्पाम्बुबिन्दुघनमौक्तिकतारहारं
हाहा सुताविति कृतस्तनमाप तत्र ॥ १३४ ॥

साधोः क्रमाम्बुजयुगे पितरौ निपत्य
तौ तं समूचतुरधोमुखदीनदृष्टी ।
त्वं यच्छ सर्वजनतातिगपुत्रभिक्षां
यद्यन्मतं सकलसत्त्वहितं मतीतम् ॥ १३५ ॥

गुणनिधिं तपसां प्रसूति
श्लक्षणविभूतिनमीक्षणेष्टम् ॥ १४२ ॥
नव वपुः कथमीदृग हंतुं
रणं व्यवसितावति दुष्टचेष्टौ ।
त्यय नाथ परार्घ्यमुखं-
तोऽस्तव जिघांसमपापमोहः ॥ १४३ ॥
यत्समणुव्रतपंचकं च
त्वा गुणव्रतमनूनमिदं हि पुण्यम् ।
श्रुत्वेति देशयतिधर्ममनेकभेदं
तस्या मुनिं जगदुस्तमिमौ यथावत् ॥ १४४ ॥
श्रुत्वा प्रणम्य च पुनः पुनरेव साधुं
धर्मामृताम्बुनिधिमज्जनमाप्य सुधी ।
कुर्व्यष्टिनिद्दतिसुप्यदशोपलोकं-
स्तापीडिता गृहमथीयतुरत्नबंधू ॥ १४५ ॥
श्रीमज्जिनेन्द्रचरणाम्बुजरजःपवित्र-
मूर्धान्त सोदरयुगं निरमात्मगेहे ।
मिथ्यात्वकर्मवशगौ पितरौ तथास्तां
काले प्रयाति पितृयुग्ममथोपरिष्टम् ॥ १४६ ॥
हे बालकौ श्रुतिपथप्रतिपन्थिभूतं
किं साम्प्रतं जिनमताश्रयणं विधातुम् ।
नूनं गुरुद्वयममार्गरतं जितांतं
जोषं स्थिताविति विचिन्त्य सुतौ तदासीत् ॥ १४७ ॥
देशव्रतानि परिपाल्य चिरं सुदृष्टी
दानं चतुर्विधमनेकविधिं च दत्वा ।

कम् ।

षष्ठः सर्गः ।

अस्त्यत्र भारते वर्षे कौशलाविषयो महान् ।
स्वच्छाप्सरःसमाकीर्णः स्वर्गलोक इवापरः ॥ १ ॥

भांति सतिलका यत्र सांजना मदनान्विताः ।
सालकाननशोभिन्यः कामिन्य इव वाटिकाः ॥२॥

ह्रदा यत्र विराजन्ते सहस्रांबुजलोचनाः ।
शक्रा इव भुवं प्राप्ता देशसंपद्दिदृक्षया ॥ ३ ॥

स्वस्थानि बहु सत्त्वानि गंभीराणि स्थिराणि च ।
सरांसि यत्र राजन्ते मनांसीव महात्मनाम् ॥ ४ ॥

हंसस्वनाः सरोजास्या गम्भीरावर्तनाभयः ।
चक्रवाकस्तना यत्र शोभन्ते सरिदङ्गनाः ॥ ५ ॥

पुंड्रेक्षुवाटसङ्कीर्णाः सत्फलारामशालयः ।
चरद्गोधनसीमानो ग्रामा यत्र मुदे नृणाम् ॥ ६ ॥

निःकलंकः सुवृत्तोपि कलायामपि न क्षयी ।
सुधामयोपि निर्दोषो यत्रजनोऽपूर्वचन्द्रमाः ॥ ७ ॥

अयोध्यानगरी तत्र यथा दिव्यमरावती ।
सुरसार्थेन संपन्ना भाति भव्यसुरालया ॥ ८ ॥

यत्सौधशिखरारूढसुन्दरीवदनेन्दुभिः ।
ध्वस्ते तमसि भेदोस्ति न शुक्लेतरपक्षयोः ॥ ९ ॥

हर्म्याग्रस्थाङ्गनागीतिहृताद्धरिणो विधुः ।
तत्तुल्यस्योपमानत्वं यस्यामायाति पार्थवः ॥ १० ॥

यत्रेन्दुमणिसोपानस्रुताच्छजलपूरिताः ।
क्रीडावाप्यः प्रियायूनां यामिन्यां कुमुदोज्ज्वलाः ॥ ११ ॥

अन्यदा तत्पुरोद्याने महेन्द्रः सूरिराययौ ।
दत्तार्घ इव यो वृक्षैः सत्फलप्रसवाङ्कुरैः ॥ २५ ॥

प्रभावाद्यतिनाथस्य सर्वर्तुभिरलंकृतम् ।
वनपालस्तदालोक्य विस्मितोऽयान्नृपालयम् ॥ २६ ॥

प्रणम्य भूपतिं दूरात्प्रतीहारनिवेदितः ।
स पुष्पोपायनोपेतो वनपालो व्यजिज्ञपत् ॥ २७ ॥

स्वामिन्मधुव्रतव्रातझङ्कारबधिरीकृते ।
वने समागतः साधुर्भव्याम्भोरुहभास्करः ॥ २८ ॥

श्रुत्वेति वचनं तस्य राजा सन्तुष्टमानसः ।
सान्तःपुरः ससामन्तः स जगाम विवन्दिषुः ॥ २९ ॥

तथा निर्यान्तमालोक्य राजानं नगरीजनः ।
चचाल निखिलो नूनं लोको राजानुवर्तकः ॥ ३० ॥

अथोद्यानं समासाद्य त्यक्तराजपरिच्छदः ।
त्रिःपरीत्य तमाचार्यं नमश्चक्रे महीपतिः ॥ ३१ ॥

यथास्थानं निविष्टेषु भव्यलोकेषु भूपतिः ।
पप्रच्छेति मुनिं धीमान् कारणं बन्धमोक्षयोः ॥ ३२ ॥

मिथ्यात्वाविरती योगाः प्रमादा बन्धकारणम् ।
कषायाश्च जिनैर्दिष्टाः केवलामललोचनैः ॥ ३३ ॥

अश्रद्धानं पदार्थानां जिनोक्तानां यथागमम् ।
तन्मिथ्यात्वं द्विधा तच्च स्वभावाधिगताश्रयम् ॥ ३४ ॥

तत्र स्वभावमिथ्यात्वमेकाक्षविकलाङ्गिनाम् ।
तदेवासंज्ञिनामेकं संज्ञिनां द्वितयं मतम् ॥ ३५ ॥

एकान्तः संशयो मूढो विपरीतश्चतुर्थकः ।
विनयाज्ञानभेदेन षोढेत्याप्ताहितं भवेत् ॥ ३६ ॥

कालात्सर्वसमुत्पत्तिः स्वभावान्नियतेरपि ।
कर्मणो नरचेष्टातस्तदेवैकान्तिकं मतम् ॥ ३७ ॥

यथापृष्टं मया ज्ञातं कारणं बन्धमोक्षयोः ।
प्रीतिश्च भंगुरा नित्यं संसारे सारवर्जिते ॥ ५१ ॥
देहो रोगशतापूर्णो यौवनं क्षणभंगुरम् ।
सुखं दुःखसमाक्रांतं विषया विषसन्निभाः ॥ ५२ ॥
विभाव्यैवं मयाम्भोपेनिर्विण्णोस्मि महामुने ।
दीक्षयाद्यमहं कर्तुं तत्प्रसीद ममाधुना ॥ ५३ ॥
गुरोराज्ञां समादाय भूयो भूपतिभिः समम् ।
ममत्वं सर्वथा हित्वा दीक्षां जैनेश्वरीं श्रितः ॥ ५४ ॥
निवेशयात्मपदे पुत्रं वणिक्कूपतिरपि व्रती ।
बभूव सङ्गनिर्मुक्तस्तितीर्षुर्भववारिधिम् ॥ ५५ ॥
अत्रान्तरे मुनिं नत्वा धर्मं श्रेष्ठिसुतावय ।
पप्रच्छतुः गृहस्थानां सोऽप्यवादीद्दयार्द्रधीः ॥ ५६ ॥
पततो दुर्गतौ यस्मात्प्राणिनो धारयत्यसौ ।
तेनान्वर्थो जगत्येष धर्मः सद्भिर्निगद्यते ॥ ५७ ॥
आत्मवत्सर्वभूतानां दर्शनं तस्य लक्षणम् ।
स च द्विधा जिनप्रोक्तः सागारेतरभेदतः ॥ ५८ ॥
तत्र सागारिणां धर्मः सम्यग्दर्शनपूर्वकः ।
व्रतशीलोपवासैः स्यात्साधुदानजिनार्चनैः ॥ ५९ ॥
मिथ्यात्वदोषतो नूनं नश्यत्येव स देहिनः ।
विषसङ्गाद्यथा शक्तिः सर्वांपयवसंभवा ॥ ६० ॥
नष्टस्तु दुर्लभो नूनं रत्नं रत्नाकरे यथा ।
तस्मान्मिथ्यात्वमुत्सृज्य सेवध्वं धर्ममुत्तमम् ॥ ६१ ॥
स्वर्गसौख्यफलं स्वादु सर्वेन्द्रियसुखावहम् ।
धर्मद्रुमः फलत्येव सिक्तो दर्शनवारिणा ॥६२॥
भीमे रणाङ्गणे धर्मो दुर्भेद्यकवचायते ।
नाप्यते हि परं धर्मः पारावारे निमज्जताम् ॥ ६३ ॥

[illegible] धर्मे [illegible]नाशिनम् ।
[illegible] ॥ ६४ ॥
[illegible] ।
[illegible] ॥ ६५ ॥
[illegible] ।
[illegible] ॥ ६६ ॥
[illegible]
[illegible] ॥ ६७ ॥
[illegible]
[illegible] ॥ ६८ ॥
[illegible] ।
[illegible] ॥ ६९ ॥
[illegible]
[illegible] ॥ ७० ॥
[illegible]
[illegible] ॥ ७१ ॥
[illegible] ।
[illegible] ॥ ७२ ॥
[illegible] ।
[illegible] ॥ ७३ ॥
[illegible]
[illegible] ॥ ७४ ॥
[illegible] ।
[illegible] ॥ ७५ ॥
[illegible] ।
[illegible] ॥ ७६ ॥
[illegible] ।
[illegible] ॥ ७७ ॥

जैनमार्गतिरस्कारकालकूटविषद्रुमः ।
सिक्तो मिथ्यात्ववतो येन फलत्येषाशुभं फलम् ॥ ७८॥

इति निश्चित्य सम्बन्धं मुनिवाक्येन तौ तयोः ।
द्रापयामासतुर्द्धर्मं प्रेमकारुण्यसङ्गतौ ॥ ७९ ॥

लब्ध्वा धर्मं ततः श्रुत्वा पूर्वजन्मसुतादिकम् ।
शोकविस्मयपूर्णाङ्गो मातंगो मुनिमब्रवीत् ॥ ८० ॥

त्वत्प्रसादान्मया नाथ ज्ञातमात्मविचेष्टितम् ।
कृतं भुक्तं च यत्पूर्वं समं सरमयानया ॥ ८१ ॥

क जन्म तद्द्विजातीयं क च मातङ्गता मुनिः ।
इति संचिन्त्य चित्तं मे शोकेनातीव ताम्यति ॥ ८२॥

क्रोधशोकभयोन्मादमृत्युजन्मजरामयम् ।
संसरामो न संसारं पुनर्येन तथा कुरु ॥ ८३ ॥

इत्युक्त्वासौ गुरोर्वाक्यात् मासं संन्यस्य धीरधीः ।
नन्दीश्वरसुरो जातः पल्यायुः सुपरिच्छदः ॥ ८४ ॥

दिनानि सप्त संन्यस्य सरमा स्मरमानसा ।
तत्पुरेर्नृपतेर्जाता कन्यका सुन्दराकृतिः ॥ ८५ ॥

निःशेषागतभूपाले तोषात्तस्याः स्वयम्वरे ।
दृष्ट्वा नन्दीश्वरो देवस्तामवादीत्सुलोचनाम् ॥ ८६ ॥

जन्मद्वयानुभूतं किं तद्दुःखं तव विस्मृतम् ।
क्रियते येन भोगेषु मनस्त्वयकस्यात्मनो हितम् ॥८७॥

इत्यादिपूर्ववृत्तान्तमाकर्ण्यासौ सुरोत्तमात् ।
प्रव्रज्यासीप सविप्रा कालेन च दिवं ययौ ॥ ८८ ॥

कथाप्रसङ्गतः प्रोक्तं सद्वृत्तमिह भूपते ।
प्रस्तुतं प्रोच्यतेऽस्माभिरिदानीं श्रेष्ठिपुत्रयोः ॥ ८९ ॥

अतिचारा भ्रमाः काश्चिद्धर्मेण च सुरेण च ।
सल्लेखनां विधायान्ते सौधर्मकल्पमाश्रितौ ॥ ९० ॥

---

१ ध्वनी । २ वर्षान् ।

सप्तमः सर्गः ।

पूर्वसूचितमनोज्ञजनान्ते कौशलेति नगरी रमणीया ।
हिमनाम इति नाम नरेन्द्रः शास्ति तां दिविमिवामरनाथः ॥ १ ॥
कौमुदीव कुमुदाकरबन्धोः पार्वतीव शशिखण्डधरस्य ।
धिकमेकरसिकस्य मृगाक्षी धारिणी प्रियतमास्य बभूव ॥ २ ॥
यौवनोचितसुखानि यथेष्टं तेन सार्धमनुभूय नृपेण ।
स्वर्गतश्च्युतसुरद्वितयं सा तत्क्रमेण सुतयुग्ममसूत ॥ ३ ॥
तत्र पूर्वमकरोन्मधुसंज्ञं कैटभाख्यमितरं च नरेन्द्रः ।
रूपयौवनकलागुणपूर्णौ तौ समीक्ष्य समचिन्तयदेवम् ॥ ४ ॥
अन्वये महति जन्म नृपत्वं कांतिकीर्तिदयितास्तनयौ च ।
मर्त्यजन्मफलमाप्तमशेषं युक्तमात्महितमद्य विधातुम् ॥ ५ ॥
एवं यथाविधि निवेश्य स राज्यं कैटभं च विदधे युवराजम् ।
भोगसङ्गविमुखः सह देव्या शिश्रियेव पदवीं श्रमणानाम् ॥ ६ ॥
तौ प्रतापमनुरागसुधांकैः विप्रतापहितमित्रजनेषु ।
भूधराधिपशिरःकृतपादौ रेजतुः शशिदिवाकरतुल्यौ ॥ ७ ॥
अन्यदा भुवमयपवनीशः शुश्रुवानविहृतादितिवार्ताम् ।
देशदाहजनतोपनिकारो देवदुर्गमविनाशपभीमः ॥ ८ ॥
तन्निशम्य कुपितो नरनाथो भ्रूविभङ्गकुटिलारुणनेत्रः ।
भूरिसारबलरेणुभिराशाः पूरयन्नुपरि तस्य चचाल ॥ ९ ॥
दन्तिदन्तदलितद्रुमखण्डाः चक्रिचक्रविषमीकृतमार्गाः ।
तुङ्गवाजिखुरखण्डितशैलास्तद्बलैः पथि कृता वनदेशाः ॥ १० ॥
तं प्रयाणकवशादुपयान्तं वासरैः कतिपयैः स्वपुरान्ते ।
सेवितुं परिवृढं दृढभक्तिः आप काञ्चनरथः कनकाभः ॥ ११ ॥

जगाद सचिवो नहि युक्तं कर्म कर्तुमुभयत्र विरुद्धम् ।
त्यमेव यदि तत्प्रतिपाल्यः कश्चनापि समयो नृपचन्द्र ॥ २५ ॥
ाभिमेति न यथा परिवारो रक्ष्यते च प्रविदाधपवादः ।
ां तथा तव विधास्यति वक्ष्यां बुद्धिकौशलवशेन जनोऽयम् २६
ोपरोधमिति तस्य वचांसि प्रत्यपद्यत नृपः सचिवस्य ।
भ्रचाल च ततः स कथञ्चित्संस्मरन्प्रियतमामधिरामम् ॥२७॥
ासयन् गिरितटानि महान्ति प्रापयंश्च विपिनानि विकाशम् ।
ोषयंश्च सरित सुगभीरा भूपतिः स रिपुदेशमवाप ॥ २८ ॥
ष्टिने सति बले रिपुदुर्गे भीष्मयोधसमधिष्ठितमध्ये ।
ीरपञ्जिसबलान्यथ भीमो निर्जगाम रभसा समरार्थम् ॥ २९ ॥
हुसघदुलयाजितपङ्के प्रस्फुरद्धिमलचामरफेने ।
रुत्सारितरिपुद्विपकुम्भमौलसन्मसृणमौक्तिकचिह्ने ॥ ३० ॥
प्रहारगलिताश्मझलापे तुङ्गकुञ्जरशिलोच्चयदुर्गे ।
ोधघातपतितैर्गजपादैर्यत्र कच्छपसमैः समभावि ॥ ३१ ॥
स्फल्नपतिना गजहस्तास्तुल्यतामुपययुर्मकराणाम् ।
त्र सागरसमे समरे द्राग् तं कथंचन विजित्य बबंध ॥ ३२ ॥
प्रराजकशिरोमणिरश्मिद्योतिताङ्घ्रिसरसीरुहयुग्मः ।
त्र दैहि सचिवाभिनिवेद्य स्वां पुरीं प्रतिजगाम कृतार्थः ॥३३॥
ीलनीरभरपूरितमध्या निम्नगा निजयशोघनपङ्काः ।
न्यता कृतसमुत्सवलोका कोशला नृपतिना समभावि ॥ ३४ ॥
ां प्रविश्य विहितापणशोभां मार्गरे पुरमुदस्तपताकम् ।
ीतसत्यामिति निरुत्सुकचित्तो राजमन्दिरमवाप च नूत्यः ॥३५॥
त्र मङ्गलदानानि विचित्रं गीतमुद्धतबुधाः प्रमदाश्च ।
ासनानि दशनानि विभूषाः सर्वमस्य विफलामुपयातम् ॥३६॥
यंतो मुकुलयन् सहकारान् पुष्पयन्नु वनं वनराजीम् ।
तरेश्च समवाप वसंतः शारसेवनमिव क्षतमध्ये ॥ ३७ ॥

अन्तरेऽत्र कलकोकिलनादं प्रहुतैर्मधुव्रतं कृतशोभम् ।
पुण्यपुञ्जरजसामिवसमन्तादासितं कनकभूधररम्यम् ॥ ५१ ॥
भूषितं घनमुदारतरेण सहसंतविभवेन निशम्य ।
भूपतिः सह नृपैः सकलत्रैः क्रीडितुं वनमगात्तरलवेन ॥ ५२ ॥
यद्वकुञ्जलतया सहकारैर्जातपल्लवनया च लताभिः ।
प्रस्खलन्धनतया सुमनोभिः कल्पितार्घमिव सद्मनमासीत् ॥ ५३ ॥
स्वेच्छया कतिचिदेव दिनानि क्रीडितं नृपतिभिः सकलत्रैः ।
तत्र चारुवनिताजनमध्ये साम्यतिस्म पुरमेव नृपेन्द्रः ॥ ५४ ॥
उत्सवं समनुभूय नरेन्द्रो राजकं च परितोष्य यथेष्टम् ।
वस्त्रवाहनविभूषणदानैः सत्वरं सदयितं विससर्ज ॥ ५५ ॥
विवसे स युवयोरनुरूपं यस्य साम्प्रतमलंकृतिजातम् ।
पृष्टतोऽरिबहुलो विषयस्ते सद्म स्वमिति शाधि सपत्नान् ॥५६॥
वासराणि कतिचिन्मद गृहेस्मिन्तिष्ठतु प्रियतमा तव तावत् ।
प्रेषयाम्यनुपदेपि विभूष्य भूषणैर्विरचितामरचापैः ॥ ५७ ॥
तत्तथेति वचनं प्रतिपद्य भूपतेः सपदि हैमरथोपि ।
सोऽपिदत्तसहितां निजपत्नीं तां विमुच्य स जगाम विशङ्कः ॥५८॥
अन्तरेऽत्र विरहानलतप्तं भूपतिं समवलोक्य दिनेशः ।
संतप्त इव तदाश्रयणासौ पश्चिमं जलनिधिं प्रतिपेदे ॥ ५९ ॥
लोललोचनजलाप्लुतानि क्रन्दितध्वनिविभिन्नमनांसि ।
चक्रवाकमिथुनानि वियोगे जीवितं विधृनयंति कथञ्चित् ॥ ६० ॥
चकृतिमिथुनानि वियोगं स्तम्भयन्मुकुलयन्कमलानि ।
कामिनां च जनयन्परितोषं भानुमान् जलनिधौ निममज्ज ॥ ६१ ॥
पश्चिमार्णवतरङ्गसहस्रैरूर्ध्वपातितमिरतीव विलोलैः ।
तत्क्षणात्समभवत् पाटलरागारसालितेव गलिता ननु सन्ध्या ॥६२॥
सससलिकरपातभियेव यत्तमो गिरिगुहासु निलीनम् ।
तद्व्यजृम्भत गते दिननाथे को न कालवशमाप्य बलीयान् ॥ ६३ ॥

निघ्नमुग्ध [illegible]
दुर्नेनम्य [illegible] ॥
सद्विशात [illegible]
इन्दुर्नीत्नमत [illegible]
मान्द्रमः रवमम [illegible]
मांगानिव तन्त्रां दयम [illegible] ।
केतकीकुसुमक [illegible]
मन्दमन्दमुदितकन्तु [illegible]
ज्योत्स्नयति रुचले भुवनान्त [illegible]
सा विभूषणमिषण मृगाक्षी [illegible] ।
चाटुभि मपरिहासमयवाग्भिस्ता तथा ममनत [illegible]
जातमस्य च यथा चरितार्थं यावन च मदना [illegible] ॥
लोचनान्तकनिरीक्षणमन्त कूजितं च हसितं च [illegible]
घूर्णितञ्च चिन्तितञ्च स्तनञ्च व्याजहार [illegible] ॥ ७० ॥
गीतनृत्यपरिहास्यकथाभिर्दीर्घिकाजलवनान्तविहार
तत्र तौ रतिसुखार्णवमग्नौ अन्नतुर्न समय ममतानम ॥ ७१ ॥
सौधिदह्लयवचनादथ वार्ता तां निशम्य नृपहेमरथोऽपि ।
वल्लभास्मरणजातनिदुःखात्मन्मथग्रहवशाद्विवशोऽभूत् ॥ ७२ ॥
शून्यमेव हसतिस्म स मोहं यात्यकारणमुपैति च गेहात् ।
कण्ठपीठविलुठद्घनवाष्पं हा प्रियेति दयिते च रुरोद ॥ ७३ ॥
कामदुर्दमपिशाचवशेन भ्रष्टराज्यविभवः स धरित्र्याम् ।
हा प्रियेति कृततारविरावं भ्राम्यतिस्म शिशुभिः परिवीतः॥ ७४ ॥
धूलिधूसरशिरोरुहगात्रः स्कंधलम्बितपटच्चरकन्थः ।
बम्भ्रमन्प्रतिपुरं प्रतिरथ्यं कोशलं प्रति जगाम स दैवात् ॥ ७५ ॥
तत्र वल्लभतमाह्वयमुच्चैरुच्चरन्ननु जनं समधावत् ।
धावमानमवलोक्य तथा तं धात्रिका सुबहुदुःखमरोदीत् ॥ ७६ ॥

बाष्पपूर्णनयनान्तमकाण्डे तां विलोक्य रुदतीं समपृच्छत् ।
वल्लभा नृपतिहेमरथस्य रुद्यतेऽम्ब किमकारणमेव ॥ ७७ ॥

सा तदाभ्युपगताथ कथञ्चिद्गद्गदस्वरमचीकथदेवम् ।
त्वद्वियोगजनितं दुरवस्थं वीक्ष्य पुत्रि रुदितं तव भर्तुः ॥ ७८ ॥

धात्रिकावचनमश्रुतपूर्वं सा निशम्य सहसैव चुकोप ।
युज्यतेम्ब कटुकं तव वक्तुमीदृशं मम सुदुःखविधायि ॥ ७९ ॥

पार्वणेन्दुवदनस्तरलाक्षो दीर्घपीवरभुजो मम भर्ता ।
यत्पदाम्बुजरजोऽपि नरेन्द्रैरुह्यते स्रगिव मूर्धभिरुच्चैः ॥ ८० ॥

रूपनिर्जितमनोभवकीर्तेस्तस्य किं वद नृपस्य दूषणम् ।
इत्युदीरितवतीं निजपुत्रीं प्रत्यवोचत भद्रा किल धात्री ॥ ८१ ॥

लक्षणानि च गतिं च वचांसि पुत्रि सम्यगिरूपय तावत् ।
तन्निरूप्य च तथेति विदित्वा सा निजं प्रियतमं विषसाद ॥ ८२ ॥

यावदास्त विनिगूढविषादं साग्रसौधशिखरे सह धात्र्या ।
तावदाप शरदाहितशोभं वीक्षितुं क्षितितलं क्षितिपोपि ॥ ८३ ॥

पूर्ववत्क्षितिपतौ कनकेन गौरवं प्रकुपिताप्यकृतासौ ।
वीक्षितुं च शरदं सह देव्या सौधमग्रमतलं प्रतिपेदे ॥ ८४ ॥

शारदीं कुसुमवैभवलक्ष्मीं यावदत्र नृपतिः सह देव्या ।
तावदेत्य विदितो नतिपूर्वं चण्डकर्मपुरुषः समवोचत् ॥ ८५ ॥

द्वारि देव परदारनिषेवी कोपि तिष्ठति पुमान् दृढबद्धः ।
तस्य दोषसदृशं वद दण्डमित्युदीर्य विरराम तलारः ॥ ८६ ॥

तन्निशम्य कुपितो नरनाथश्चण्डकर्मपुरुषं समवोचत् ।
क्षिप्रमेनमधिरोहय शूलं वार्तया किमिह दापयतां नः ॥ ८७ ॥

देव किंकृतमनेन यतोऽयं वध्यतेति तरुणोपि वराकः ।
तन्निशम्य वचनं निजपत्न्या नीतिवानिति जगाद नरेन्द्रः ॥ ८८ ॥

एष देवि परदारनिषेवी वध्य एव हि विचित्रवधेन ।
सा नरेश्वरमवोचत दोषः कोऽपि किं परवधूहरणेऽस्ति ॥ ८९ ॥

निग्रमुखनलानलनाकं प्राप्नलश्च गिलमश्च ममश्च ।
दुर्जनस्य गच्छन गमयन नीतमकृतगमयेन ममागम् ॥ ६४ ॥
सर्विज्ञानत त्यागमयण सोऽपि नायकगणो गिरगाज ।
स्फटीलमग भूतलकागां मालतीमुमनसा प्रकरो या ॥ ६५ ॥
सान्द्रमकरनमम निनिदन् गात्रमानमिम लोकमनोरम् ।
मार्गणानिव विशुद्धिममनभष्टमा निजकरान विमसर्ज ॥ ६६
केतकीकुसुमकम्पनपाण्डुपान्थया नवलगन मकलावाः ।
मन्दमन्दमृदितकृतिनागुरुपणश्रियमुवाह निशायाः ॥ ६७ ॥
ज्योत्स्नयान्ति चपले भुवनान्ते प्राणिनोऽप्रगतिनिजदूतीम् ।
सा विभूषणमिषण मृगाक्षी ता निनाय नगनाथनिकेतम् ॥ ६८ ॥
चाटुभि मणिकामयवोभिस्ता नथा ममनुनीय स रेमे ।
जातमस्य च यथा चरितार्थं यौवनं च मदनो विभवश्च ॥ ६९ ॥
लोचनान्तकनिरीक्षणमन्तः कूजितं च हसितं च तदस्याः ।
घुम्बितश्च विनुतश्च रतश्च व्याजहार सुरतोत्सवरागम् ॥ ७० ॥
गीतनृत्यपरिहासकथार्थैर्दीर्घिकाजलवनान्तविहारै ।
तत्र तां रतिसुखार्णवमग्नां अप्रतुर्न समय समतीतम् ॥ ७१ ॥
सौविदल्लवचनादथ वार्ता ता निशम्य नृपहेमरथोऽपि ।
वल्लभास्मरणजादतिदु खादमन्मथग्रहवशादिवशोऽभूत् ॥ ७२ ॥
शून्यमेव हसतिस्म स मोहं यात्यकारणमुपैति च गेहात् ।
कण्ठपीठविलुठद्घनवाष्पं हा प्रियेति दयिते च रुरोद ॥ ७३ ॥
कामदुर्दमपिशाचवशेन भ्रष्टराज्यविभवः स धरित्र्याम् ।
हा प्रियेति कृततारविरावं भ्राम्यतिस्म शिशुभिः परिवीतः ॥ ७४ ॥
धूलिधूसरशिरोरुहगात्रः स्कंधलम्बितपटच्चरकन्थः ।
यम्भ्रमन्प्रतिपुरं प्रतिरथ्यं कोशलं प्रति जगाम स दैवात् ॥ ७५ ॥
तत्र वल्लभतमाह्वयमुच्चैरुच्चरन्तु जनं समधावत् ।
धावमानमवलोक्य तथा तं धात्रिका सुचहुदु खमरोदीत् ॥ ७६ ॥

बाष्पपूर्णनयनान्तमकाण्डे तां विलोक्य रुदतीं समपृच्छत् ।
वल्लभा नृपतिहेमरथस्य रुदतेऽस्य किमकारणमेव ॥ ७७ ॥
सा तदा प्रहृदयनाथ कथञ्चिद्गद्गदस्वरमचीकथदेवम् ।
त्वद्वियोगजनितं दुरवस्थं वीक्ष्य पुत्रि रुदितं तव भर्तुः ॥ ७८ ॥
धातृकावचनमश्रुतपूर्वं सा निशम्य सहसैव चुकोप ।
युज्यतेऽस्य कटुकं तव वक्तुमीदृशं मम सुदुःखविधायि ॥ ७९ ॥
पार्वणेन्दुवदनस्सरलाक्षो दीर्घपीवरभुजो मम भर्ता ।
यत्पदाम्बुजरजोऽपि नरेन्द्रैरुह्यते स्रगिव मूर्द्धभिरुच्चैः ॥ ८० ॥
रूपनिर्जितमनोभवकीर्तिस्तस्य किं वद नृपस्य वदेयम् ।
इत्युदीरितवती निजपुत्रीं प्रत्यवोचत तदा किल धात्री ॥ ८१ ॥
लक्षणानि च गतिं च वचांसि पुत्रि सम्यगिह रूपय तावत् ।
तन्निरूप्य च तथेति विदित्वा सा निजं प्रियतमं विषसाद ॥ ८२ ॥
यावदास्त विनिगूढविषादं सात्मसौधशिखरे सह धात्र्या ।
तावदाप शरदाहितशोभं वीक्षितुं क्षितितलं क्षितिपोऽपि ॥ ८३ ॥
पूर्वपश्चिमतिपतौ कृतकेन गौरवं प्रकुपिताप्यकृतार्था ।
वीक्षितुं च शरदं सह देव्या सौधमग्रतलं प्रतिपेदे ॥ ८४ ॥
शारदीं सुखमयं क्षत लक्ष्मीं यावदत्र नृपति सह देव्या ।
तावदेत्य विदितो नतिपूर्वं चण्डकर्मपुरुषः समवोचत् ॥ ८५ ॥
द्वारि देव परदारनिषेवी कोऽपि तिष्ठति पुमान् दृढबद्धः ।
तस्य दोषसदृशं वद दण्डमित्युदीर्य विरराम तलारः ॥ ८६ ॥
तन्निशम्य कुपितो नरनाथश्चण्डकर्मपुरुषं समवोचत् ।
क्षिप्रमेनमधिरोहय शूलं वार्तया किमिह दापयतो मः ॥ ८७ ॥
देव किं फलमनेन यतोऽयं वध्यतेति तरुणोऽपि वराकः ।
तन्निशम्य वचनं निजपत्न्या नीतिवानिति जगाद नरेन्द्रः ॥ ८८ ॥
एष देवि परदारनिषेवी वध्य एव हि विचित्रवधेन ।
सा नरेश्वरमवोचत दोषः कोऽपि किं परवधूहरणेऽस्ति ॥ ८९ ॥

तं निशम्य दुरयापमपुण्यै-
    राजवंशपदमारमवेत्य ।
सन्निवेश्य च सुतं निजराज्ये
    शिश्रिये स पदवीं श्रमणानाम् ॥ १०२ ॥

कैटभस्तदनुजः प्रियधर्मः
    प्रेयसी मधुनृपस्य च पत्नी ।
इन्दुदीप्तिसहिता परपक्षा
    शिश्रियुः श्रमणतामथ सर्वे ॥ १०३ ॥

उग्रमुग्रतपसाचिरकालं
    शास्त्रसागरतटं परमाप्ताः ।
ते समाधिमृतयः समभूव-
    न्नच्युते दिवि सुराः सममेव ॥ १०४ ॥

इन्दुदीप्तिरदयात्मलिनस्य
    कर्मणस्त्रिदशतामपहाय ।
राजताद्रिगिरिपत्तनराजः
    सम्बभूव तनया हरिनाम्नः ॥ १०५ ॥

अच्युते त्रिदशतां दिवि लब्ध्वा
    पूर्वजन्ममधुभूपकलत्रम् ।
उत्तरेत्र रजताचलभागे
    तत्खगेश्वरसुताजनि साध्वी ॥ १०६ ॥

अच्युते दिवि सुखान्यनुभूय
    पूर्वजन्ममधुभूपचरो यः ।
रुक्मिणीतनुभुवः मदनोऽसौ
    द्वारिकापुरि हरेस्तनयोऽभूत् ॥ १०७ ॥

यस्तु कैटभचरस्त्रिदशोऽभू-
    न्नच्युते तदनुजः पुरुपुण्यात् ।

तं निशम्य दुरवापमपुण्यै-
र्वज्रसंयममपारमवेत्य ।
सन्निवेश्य च सुतं निजराज्ये
शिश्रिये स पदवीं श्रमणानाम् ॥ १०२ ॥

कैटभस्तदनुजः प्रियधर्मः
प्रेयसी मधुनृपस्य च पत्नी ।
इन्दुदीप्तिसहिता परपक्षा
शिश्रियुः श्रमणतामथ सर्वे ॥ १०३ ॥

उग्रतप्ततपसश्चिरकालं
शास्त्रसागरतटं परमाप्ताः ।
ते समाधिमृतयः समभूव-
न्नच्युते दिवि सुराः सममेव ॥ १०४ ॥

इन्दुदीप्तिरुदयागमलिनस्य
कर्मणश्चिरतनामपहाय ।
राजताद्रिगिरिपत्तनराज्ञः
स्तस्यभूय तनया हरिमालः ॥ १०५ ॥

अच्युते चिरमतो दिवि लब्ध्वा
पूर्वजन्ममनुभूपफलम्भम् ।
उत्तरेव रजताचलभागे
तारकेश्वरसुताजनि साध्वी ॥ १०६ ॥

अच्युते दिवि सुखान्यनुभूय
पूर्वजन्ममनुभूपवरो यः ।
हरिमतीतनुभुवो मदनोऽस्याः
प्राविकापुरि हरेश्वनदोऽभूत् ॥ १०७ ॥

यत्तु कैटभचरस्त्रिदशोऽभू-
दच्युते तदनुजः सुरपुण्यात् ।

अष्टमः सर्गः ।

अथ कालसम्बरखगेन्द्रगृहे
जननेत्रकैरवविकाशयिता ।
अजनयत्प्रमोदमधिकं जगतो
ववृधे स बालकविधुः शनकैः ॥ १ ॥

परिरक्षया खगपतेः सुकृती
मदनोऽभिवृद्धिमुपयाति यथा ।
समुपागमप्रमितदानुगुणः
समसेव सम्पदखिलापि तथा ॥ २ ॥

समवाप्य जन्मकुलरत्ननिधौ
ललितं च शैशवमतीत्य शनैः ।
सकलाः क्रमात्समधिगम्य कलाः
समवाप यौवनमनङ्गवाटी ॥ ३ ॥

सहसास्य साहसमसमीक्ष्य तदा
जनकं प्रतीपुरस्य ये कुपिताः ।
बलगर्विताः समरलब्धजयाः
स जिगाय खेचरपतीन्कुपितान् ॥ ४ ॥

विविधोच्छ्रितध्वजवितानगर्भः
पिहिताहिमद्युतिकरं नगरम् ।
समुपेयिवान्मनसिजो विजयी
त्रिदशाधिनाथ इव देवपुरम् ॥ ५ ॥

जयभूषितं समवलोक्य सुतं
तनयं परं स परिहृष्टमनाः ।

अष्टमः सर्गः ।

प्रविलोक्य गोपुरमथास्य तदा
पदनिस्त्र तान्कुलिशाङ्कुशगः ।
अनुजाः सदा वदति खेटजनो
विशतीह यः स बलवान्पुरुषः ॥ १३ ॥

तदहं विशामि भवतां पुरतो
गुरुगोपुरं स्मरराजसुते ।
इति वाचमस्य विनिशम्य तदा
द्रुतमाददीह मदनो कुटिलः ॥ १४ ॥

अविकारा तत्र च न धैर्यनिधिः
क्षणमास्त यावदतिरन्यनमे ।
आपदोपमर्दभयकोपभरा—
स्सहसाविरास भयदो भुजगः ॥ १५ ॥

न जगौ च तं किमु मदीयपदे
कृतवान्पदं खल नराधम रे ।
इति तर्जयन्नुरगाभिरतां
चपले मुमुक्षुरभिधाममहिः ॥ १६

भृकुटीकरालितमत्सरतदं
रभसा विजित्य युधि तं मदनः ।
सततं मौलिकुरुमल्लितहस्तयुगं
समपूजयदेवमिदं कथ्यमहे ॥ १७

भुजगो जगाद मुदितो मदनं
पृथुगोपुरे सुचिरकालमहम् ।
स्थितिमातनोमिह हि नाथ यथा
कथयामि ते सकलमेव तथा ॥ १

अलकाभिधं पुरमिदास्ति गिरौ
... म् ।

स चकार राज्यमनुजानुमतः
समये नमेः पुनरपीह नृपः ।
मुनितां यियासुमथ मन्त्रगण—
स्तमुवाच नः कथय नाथ विभुम् ॥ २६ ॥

इति मन्त्रसार्थवचनान्मुदितः
प्रणिपत्य तीर्थकृतमाह नमिम् ।
विमलावबोध जगदेकपते
भवितास्य कः पतिरमेयगुणः ॥ २७ ॥

हरिवंशनेमिजिनतीर्थभव—
स्तनयो हरेर्मकरसिन्धोरस्य पतिः ।
भवतेति जैनमवधार्य वचः
खचराधिपश्च तमवोचदिदम् ॥ २८ ॥

मणिगोपुराक्रमणगर्वभृतो
मम तस्य मन्त्रगण सेवयिता ।
इह रक्षणेऽस्य च नियोज्य स मां
मुनितामवाप्य च जगाम शिवम् ॥ २९ ॥

परिपाल्य मन्त्रगणकोशमिमं
स्थितवाननेहसमियन्तमहम् ।
अधुना समर्प्य तव तं विधिना
समभूदयं जन इहातिकृती ॥ ३० ॥

मुकुटं वितीर्य मणिरत्नचितं
समुवाच गोपुरपतिर्मदनम् ।
कथितस्तदेव नमितीर्थकृता
तव किङ्करोऽस्मि वद किं करवै ॥ ३१ ॥

इति तं विलोक्य खचरेन्द्रसुताः
फणिना वितीर्य मुकुटं चकिताः ।

[illegible]

इति तर्जितस्तदपि तेन मदा
 चपलेन पञ्चविशिखोऽपि युधि ॥ ५१ ॥
प्रमजातमन्ततमथापजयं
 खचराधिपस्य तनयः सहसा ।
युधि तं विजित्य समवाप्य ततो
 मकरध्वजं मकरकेतुरभूत् ॥ ५२ ॥
द्रुतमुत्थितानमथ कुण्डममुं
 स्मरमाहृतं समुपनीय जगुः ।
विशतीह यः स खलु वीरपति-
 र्लभते यथाभिलषितं च नरः ॥ ५३ ॥
पवनं प्रपद्य स तथेत्यचिरा-
 द्विरराजगुरुसिमपाम्भवः ।
अतितीव्रदीप्तिनिवहेन जग-
 त्परिरम्भमुद्यतमिव ज्वलितम् ॥ ५४ ॥
हुतभुक्शिखाभिरभिलीढवपुः
 स यथापयिष्य ददृशे शमनः ।
प्रहतिक्रियातमुरसः प्रणता-
 च्छिखिधौतवस्त्रयुगमाप परम् ॥ ५५ ॥
अथ मेषपर्वतमितिप्रथितं
 समयोपनीय जगदुः कुटिलाः ।
अनयोर्य एति विवरं स जयी
 लभते च लाभमिति वृद्धवचः ॥ ५६ ॥
स विलाभ्य कर्णयुगेन गिरी
 प्रविवेश तत्र समयानुमतः ।
विजितेन मेषविबुधेन मदा
 समदायि कुण्डलयुगं रुचिरम् ॥ ५७ ॥

गदितं च नूनमिह संविदानां
जगदाधिपत्यमपि हस्तगतम् ॥ ६४ ॥

विषमेषुरत्र किल तद्वचना—
द्विदितिस्म यावदुरुधैर्यनिधिः ।
चलदञ्जनाचलनिभो दपितः
सहसा दधाव तमभि द्विरदः ॥ ६५ ॥

शरणान्तरे करपुरो रदयो—
र्विचरंश्चकार विमदं स गजम् ।
स च तं जगाद नतिपूर्वमिदं
तव काम कामदगजोऽस्मि सदा ॥ ६६ ॥

अथ साहसैकरसिकः सह तै—
र्नु यामनूरमगमत्स युवा ।
उप तामगम्य जगदुः खचराः
स नृपोऽप्यदः समधिरोहति यः ॥ ६७ ॥

स तदा प्रधाव्य च तमाक्रमते
निजयामपाद्दतिकोपवशात् ।
भुजगाकृतिस्तमसुरोऽभ्यगम—
द्विजितः स पुष्पधनुषापि रणे ॥ ६८ ॥

छुरिकाप्यरत्नकवचानि तदा
चरमुद्रिकामपि मतः स ददौ ।
विलसन्समुग्धवदनः सह तैः
स ततः सरावनिभमद्रिमगात् ॥ ६९ ॥

समुपेत्ति योऽस्य शिखरं स पति—
र्भविता श्रियः खचरचाप्यमरः ।
समरोहर्दनमथ सोऽपि तदा
विजितश्च बाहुयुधि तेन सुरः ॥ ७० ॥

गरुडकिङ्कराक्षरयुगं परमं
कटकद्वयं स कटिसूत्रमतः ।
समवाप्य पञ्चगिरिशास्तोपि ततः
समगाद्गुहामनु वराहगिरेः ॥ ७१ ॥

स निवेश तां कृतसम्भ्रमया
तनुसम्प्रवेशन पराक्रमुख ।
समरे स तेन निर्जितश्च ततः
जयघोषशङ्खसुमनोधनुर्वा ॥ ७२ ॥

क्षणतः पयोधनमवाप्य कृती
स्वकरं मनोजयमितिप्रथितम् ।
छलतो घनंतकरणेन दृढ
स ददर्श तत्र सितसैकसरी ॥ ७३ ॥

महता विपत्सु विहितोपहति-
र्यशसे भवेदिति नृपाङ्गभुवा ।
स विपाशितश्च नरसेव यया
उपकारिणं च विनियम्य ततः ॥ ७४ ॥

रिपुरेष देव मम दुष्टमनाः
परिभूय मामिति गतस्त्वरया ।
तदहं भवन्तमुपकारपरं
गतवांक्षणादपरिभाव्य विभोः ॥ ७५ ॥

तव किङ्करोस्मि वद किंकरवा—
णिति सन्निगद्य मदनाय ददौ ।
शुभविद्ययोर्द्वितयमिद्धरुचि
बहुमूल्यहारमपि खेटपतिः ॥ ७६ ॥

सुरजालमप्युदितचित्रतरं
सहितां तयोरपि विधाय परम् ।

नयचैयघनां स्वगवसंनमुतां
समवाप पञ्चविशिखोपि तदा ॥ ७७ ॥
जननान्तरोपचितपुण्ययशा—
दुपलब्धलाभमवगम्य खलाः ।
तमनन्तथापि शठभावरताः
समनंपुरर्जुनयनं भयदम् ॥ ७८ ॥
समुपैति यो वनमिदं विभयो
लभते स लाभमिति ते न्यगदन् ।
विजितश्च तत्र दनुजः समदान्
सुमनोधनुः सह शरैस्तनोः ॥ ७९ ॥
मदतापशोषणविमोहकरान्
समवाप्य पुष्पविशिखान्विषमान् ।
जनताविलोचनमनोमदना—
न्नितरां मदादि समभून्मदनः ॥ ८० ॥
शुभभोगिरूपसुरभीमगुहां
विषमेषुणा समययुः खचराः ।
समितौ विजित्य जयमाप ततः
कुसुमातपत्रशयने स जयी ॥ ८१ ॥
स ततो मजन्धिपुन्नागवने
निकषा समुन्नतजयंतगिरिम् ।
नवपल्लवाचितनमालतले
गिरिवाहिनीमनु शिलाफलके ॥ ८२ ॥
विहितासनां स्थिरसमाधिहते
निजनासिकाहितविलोलदृशाम् ।
नखनाग्रदीप्रपरिपाटलित—
स्फटिकाक्षसूत्रवलयं दधतीम् ॥ ८३ ॥

---

१ असुरः ।

सितधौतचीनपरिधानवतीं
श्लथकेशपाशपिहितांसयुगाम् ।
सुमसौरभाहृतषडङ्घ्रिकुलं—
द्रगमेय्यमानवदनाम्बुरुहम् ॥ ८४ ॥

परिणाहिपीनकुचभारनतां
जघनालसां जितमरालगतिम् ।
कलवल्लकीमधुरनादरवां
चलनीलवारिजविलोलदृशाम् ॥ ८५ ॥

निजरूपयौवनकलाविभवै—
स्तरुणीं तृणीकृतजगत्त्रितयाम् ।
स विलोक्य विस्मयमवाप्य पुनः
परिचिन्तयामिति बभूव युवा ॥८६॥ कुलकम्

सवितुः प्रभा किमुत शक्रवधू
रजनीकरस्य किमु कान्तिरसौ ।
मकरध्वजस्य रमणी किमियं
भुवमागता ननु कुतोपि भवेत् ॥ ८७ ॥

सकलाकलाद्दयविधौ क विधे—
र्जडता क सर्वसुभगा तरुणी ।
मदनो ध्रुवं त्रिनयनाग्निभया—
दसुरक्षणाय रमणीत्वमगात् ॥ ८८ ॥

उदवासतश्चिरमुपार्य तपो
नलिनं सुकुमारतरं सुदृशः ।
कथमप्यगाच्चरणयोरुपमां
परितर्कये नियतमेवमहम् ॥ ८९ ॥

इह कान्तिभाजि कथयोपरता—
मिह भव्यतापि जगतां विरता ।

इह सुन्दरीलवणिमा वसति
इह मुद्रितश्च महिलामहिमा ॥ ९० ॥

भुवनत्रयप्रथितरूपगुणां
युवतीं स्थितां समभिभूय तराम् ।
स विलोक्य तां मदयिता जगतां
परमुन्मनाः समभवन्मदनः ॥ ९१ ॥

अथ तत्क्षणादुपगतं त्रिदशं
विदितं वसंतकमपृच्छदसौ ।
किमु भीषणे स्थिरसमाधिरता
तरुणी वने वसति कस्य सुता ॥ ९२ ॥

स जगौ प्रभञ्जनजयोऽस्ति नृपो
दयितास्य वागिति तयोस्तनया ।
रतिनायिका कुसुमकेतुकृते
वनमाश्रिता तपति तीव्रतपः ॥ ९३ ॥

अपदानकर्मभिरतिप्रथितैः
स च देव सर्वविदितस्त्वमसौ ।
अनुरूपसंगमविधानतया
सफलश्रमो भवतु विश्वसृजः ॥ ९४ ॥

इति पेशलं वचनमस्य तदा
विनिशम्य पुष्पधनुषा विधिवत् ।
सहसा कृतोपकरणः सरसं
रतिपाणिपीडनविधिर्विदधे ॥ ९५ ॥

सकटाक्षलास्यसुरवारप्रणता—
सुरकामधेनुमथ पुष्परथम् ।
स वसंतसङ्गतमवाप्य कृती
निजलीलया निरगमात्स वनात् ॥ ९६ ॥

रतिसंगुनस्य मदनस्य रथा—
स्फुरतो दधानुरतिदीनमुखाः ।
विदुषां पदस्य इव ते प्रकटं
सुरनाकृयस्यनुचरा रिपवः ॥ ९७ ॥

इति षोडशाग्रपरलाममुनं
मदनं विशन्तमथ गस्य पुरे ।
अतिकौतुकात्स्मरललोलदृशः
पिदधुर्गवाक्षपदवीं वदनैः ॥ ९८ ॥

नृपवीथिसौधनवलक्ष्यनखं
प्रथितस्य तस्य पुरपरा वनिताः ।
स्मररूपदर्शनविलोलदृशः
सहसा परस्परनिपीडनतः ॥ ९९ ॥

श्लथकेशपाशपिहिताम्रदिशं
किमु तिष्ठसि प्रसृतबाहुयुगा ।
पुरतोऽपगच्छ मम देहि पदं
इति तत्र काचन जगाद परम् ॥ १०० ॥

सखि दृश्यते कुसुमचापभृतो
भयमाभृतं यदि न रूपमिदम् ।
नयनद्वयं विफलमेव भवे—
त्खलु दृश्यदर्शनममुष्य फलम् ॥ १०१ ॥

निबिडोरुपीवरनितम्बभरा—
त्सहसा प्रयातुमसहामपरा ।
मकरध्वजेक्षणसमुत्कदृशं
स्वयमुत्सुका प्रियसखीमवदत् ॥ १०२ ॥

परमाणवोपि खलु ते सुभगा
वपुरस्य यैः कृतमनन्यसमम् ।

ननु पूर्वजन्मनि तवैष कृतं
सुकृतं यथायमुदरेण धृतः ॥ १०३ ॥

रतिकामयोर्युगमभूष्म परं
विपर्यीकृतं तदधुनाऽऽत्मदृशा ।
दयितेयमत्र खलु पुण्यवती
सखि चास्य निर्वृतिकरी भविता ॥ १०४ ॥

शिथिलाम्बराहितकराः सुदृशः
श्लथकुन्तलामविगलत्कुसुमाः ।
कुचमण्डलात्रुटितहारलता
मदनं दधावुरवलोकयितुम् ॥ १०५ ॥

कटकं श्रुतिप्रणयिहारलतां
कटिसूत्रधामनि चकार परा ।
अथवा विमोदयति पञ्चशरे
न हि वेत्ति काचिदपि योग्यपदम् ॥ १०६ ॥

समयं विलङ्घ्य परिपन्थ्य तथा
सितपुष्पसायकशरं क्षतया ।
सुदृशा कयाचिदपि पञ्चशरे
प्रकटीभवत्कुचमयेऽधि कचः ॥ १०७ ॥

इति वस्तुवादिनि पुरन्ध्रिजने
नवकामदर्शनपिशाचधरे ।
विदधाति चेष्टितमनेकविधं
प्रविवेश वेश्म नृपतेर्मदनः ॥ १०८ ॥

अनुपकेलिपानपिहिताखिलमुखं
नमतिस्म पुष्पविशिखः पितरम् ।
स च तं तदा विजयिनं मुदितः
परिरभ्य मूर्धनि चुचुम्ब नृपः ॥ १०९ ॥

तदनन्तरं च जनकानुमतो
नयवाञ्जगाम जननीनिलये ।
नतमौलिचुम्बितपदाम्बुरुहं
विनयात्प्रणम्य निषसाद पुरः ॥ ११० ॥

विनतस्य तस्य च वितीर्य मुदा
जननी समाशिषमवेक्षत तम् ।
नवयौवनं सकलललामयुतं
धवलीकृतत्रिभुवनं यशसा ॥ १११ ॥

मृदुभङ्गुरायतसुनीलकचं
धवलायतासितविलोलदृशम् ।
विधुबिम्बकान्तवदनं सुभगं
पृथुवक्षसा विजितमेरुतटम् ॥ ११२ ॥

मृगराजमध्यमिभनाथगतिं
कनकावदातवपुषं गुणिनाम् ।
सकलोपमाननिचयेन कृतं
विधिना ध्रुवं सुभगमस्य वपुः ॥ ११३ ॥

इति यावदस्य विकसन्नयनं
वपुरीक्षते हृतमनोनयना ।
अथ मर्मभेदिभिरनंगशरैः
हृदि ताडिता खचरराजवधूः ॥ ११४ ॥

हिमलङ्घिताम्बुरुहदीनमुखा
विरहानलेन परितप्ततनुः ।
करपल्लवार्पितकपोलतला
गलिताश्रु शोचितुमुपक्रमते ॥ ११५ ॥

नवयौवनं लवणिमानुगतं
सकलाकला निरुपमो विभवः ।

विफलं भवेन्मम समस्तमिदं
    यदि सेव्यते न हि प्रिया सुभगः ॥ ११६ ॥

मुखपङ्कजं मुखसुगन्धि यया
    न हि पीयतेऽस्य सरसं सुदृशा ।
अथ हन्ति या प्रणयकोपवशा—
    दवतंसकैर्न च न तं प्रमदा ॥ ११७ ॥

कृतगोत्रभेदविवशं रमणं
    कुपिता नियम्य सिचयेन दृढम् ।
श्रवणोत्पलेन चरणाभिमुखं
    परिताड्य रोदिति न या सुचिरम् ॥ ११८ ॥

प्रमदा न सा सुभगता वसति—
    र्न चकास्ति सा बहुपुरन्ध्रिजनैः ।
इति तावदुत्सुकमनाः खचरी
    सुचिरं विचिन्तयति कर्मवशात् ॥ ११९ ॥

मदनोऽपि तच्चरणपङ्करुहं
    प्रणिपत्य तावदतिमुग्धमनाः ।
मुदितस्तदीयममता सहितो
    निजसौधमुच्छ्रितपताकमगात् ॥ १२० ॥

निजधाम राजतनयेऽथ गते
    स्मरतापकैः हृतसमस्ततनुः ।
विरहव्यथां न हि विषोढुमलं
विगतत्रपा कृतविकारभरम् ॥ १२१ ॥

    प्रविलोकते कुचतटं विवशा
बहु जृम्भते शिथिलकेशचया ।
    सहसा विभूषणमपास्य च या
स्वमपी विनिन्दति विषिण्णमनाः ॥ १२२ ॥

कुरुषे न चेत्सुभग नूनमियं
रमणीहतिस्तव भवेद्विषमा ॥ १२९ ॥

उभयत्र निन्द्यमिति तद्वचनं
स निशम्य कम्पितशिरो जगदे ।
अपि नैव चिन्त्यमिदमस्य भवे—
दभिभूयते किमु कुलप्रभवैः ॥ १३० ॥

विषयादितोऽस्य विनिवार्य मनो
यदासे यतस्य कुलमार्गरता ।
इति मातरं समभिधाय मुहु—
र्जिनमन्दिरं मकरकेतुरगात् ॥ १३१ ॥

सकलश्रुताम्बुनिधिपारमितं
वरनागरेन्द्रमभिधया प्रथितम् ।
स ददर्श तत्र मुनिमङ्कुलं
परमार्थवीक्षणमपास्ततमम् ॥ १३२ ॥

प्रणतिं विधाय च निषद्य पुरः
समवाप्य शान्तमुदारवचाः ।
स जगाद गोप्यमपि मातृमनः
सविकारमात्मनि मुनेः शान्तकः ॥ १३३ ॥

समुपाद्य तं यतिपतिर्मधुना
भवतेयमन्यजननेऽपहृता ।
शशिरोचिरित्यभिधया प्रथिता
तपसा च तेन समवाप दिवम् ॥ १३४ ॥

अनुभूय तत्र च सुखं सुचिरं
क्षितिसंचरस्य विजयार्द्धगिरौ ।
अवरोधरत्नमभवद्दयिता
कनकप्रभेत्यभिधयानुगता ॥ १३५ ॥

स्फटिकाम्बुनिर्मलतमेऽन्दतले
　　निजरूपदर्शनपरासमुदा ॥ १४२ ॥

कृतमासपारणमपारगुणं
　　मलदिग्धकायमकषायमुनिम् ।
गृहमागतं प्रवरपिण्डकृते
　　मुकुरप्रबिम्बितमपश्यदसौ ॥ १४३ ॥

विमलावधिं विजितकामरिपुं
　　प्रतिबिम्बितं तमवलोक्य तदा ।
कुपिता विनिन्द्य बहुधा कलिलं
　　समुपार्ज्य कुष्ठिततनुः समभूत् ॥ १४४ ॥

गुरुकुष्ठतः कुथितदिव्यवपुः
　　प्रविवेश सप्तमदिने दहने ।
बहुधार्तचिन्तनपरा विपदा
　　मृतिमाप्य निन्दितखरी समभूत् ॥ १४५ ॥

मृदसूकरी तदनु सा च मृता
　　गुरुदुःखतः समभवच्च शुनी ।
श्रुतमोहतो ज्वलनमेत्य तदाऽ
　　मृत सातिदुःखितवपुः क्षणतः ॥ १४६ ॥

निगमे च मेघपदपूर्वपदे
　　समभूच्च धीवरकुले तनया ।
अतिपूतिगन्धिरभवद् दुरितै—
　　र्निजगन्धतः परिहृता स्वजनैः ॥ १४७ ॥

सुरनिम्नगातटवटस्य तले
　　कृतजीर्णपर्णतरलप्रगृहे ।
उडुपेन तारिततितीर्षुजना
　　पितृपोषणेति निपुणास्त च सा ॥ १४८ ॥

इति साश्रुलोचनमिमां वदतीं
यतिराट् साध्वि भव धीरमतिः ॥ १५५ ॥

निजकर्मणामिह सदा यदाग—
स्तनुमान्यदा भवति पुत्रि तदा ।
किमु शोच्यते त्वमधुना नु शुभे
शुद्धिधर्ममेव हि विधेहि परम् ॥ १५६ ॥

जिनमार्गसाधुषु कृतापकृतेः
फलमित्यवेत्य भव शान्तमनाः ।
इति तां विनीय स जगाम यतिः
नगरं च कोशलमथापदियम् ॥ १५७ ॥

नगरे च तत्र जिनमार्गरतां
विधवेष्वसकृद्दयां परमाम् ।
गणिनीमवाप्य चिरकालमसौ
विधिना निनाय गृहधर्मरता ॥ १५८ ॥

विविधैस्तपोभिरतिघोरतरै—
स्तनुतां गता च धरराजगृहम् ।
अपि तद्धराधरगुहाविवरे
मृतिमाप्य षोडशदिवं समगात् ॥ १५९ ॥

त्रिदशाधिपस्य रमणीत्यमिय
समवाप तत्र पुरुपुण्यवशात् ।
चिरकालतश्च्यवनमेत्य ततः
समभूच्च कुण्डिनपतेर्दुहिता ॥ १६० ॥

वररुक्मिणीत्यभिधया प्रथिता
दमघोषजाय च सजातिरदात् ।
सहसानुरक्तहृदयाय ततो
हरिणा हृता युधि निहत्य रिपून् ॥ १६१ ॥

स्वमवेत्य वञ्चितमथास्य सुता
  समचिन्तयद् द्रुतमपायममुम् ॥ १६८ ॥

करजैर्विदार्य कुचकण्ठकरा—
  नयनाम्बुधौतगुरुहारलता ।
अतिदुःखिता किल निकारवशा—
  द्रुदतिस्म सा पतिमुपेत्य रुषा ॥ १६९ ॥

परिपालनाय भवतैव वने
  शिशुरर्पितः करुणया मम यः ।
विहितस्तवैव च सुखेदापदे
  प्रविलोकतास्य करणीयमदः ॥ १७० ॥

कुलमस्य वेद्मलमस्ति विभो
  किमपास्यतेऽपि धनमेव जनैः ।
तव पुण्यतश्च निजशीलमिदं
  परिरक्षितं कथमपीह विभो ॥ १७१ ॥

मम जीवितेन किमु नाथ परं
  तव शुद्धवंशमलमूतनमोः ।
यदि चौस्यतेस्य न शिरःकमलं
  रुधिरारुणं धरणिपीठतले ॥ १७२ ॥

इति वल्लभोक्तमवधार्य नृप—
  स्तनयाग्रखण्डममनो निभृतम् ।
निजगाद दुष्टतमकाममुं
  नयताऽविचारमधुना निधनम् ॥ १७३ ॥

समचिन्तयंस्तदपि चापचितं
  मुदितान्तरेति सहसैव खलाः।
जनतापवादचकिताश्च ततः
  पृथुवापिकामनु विनिन्युरमुम् ॥ १७४ ॥

करटीन्द्रगर्जितघनुर्ध्वनिभि—
    र्हयहेषितैश्चरणतूर्यरवैः ।
व्यथयंश्च कर्णविवराणि भृशं
    नृपतिः क्रुधास्य सविधं समगात् ॥ १८१ ॥

मदनोऽपि तद्रिपुबलं निकटे
    समवेक्ष्य सस्मितमुखाम्बुरुहः ।
प्रविधाय सैन्यमरिचक्रसमं
    निजविद्यया समचलच्च रुषा ॥ १८२ ॥

तुरगा हयान् गजघटांश्च घटा
    रथिनश्च दुर्दममहारथिकान् ।
समगुः क्रुधा युधि भटांश्च भटा
    इति सेनयोः सममभयत्समरः ॥ १८३ ॥

पतितैर्गजैस्तुरगिभिश्च हतैः
    परिते रथैर्विहतसूतहयैः ।
अतिभीषणं समवलोक्य युधं
    नटतिस्म खे सुरमुनिर्मुदितः ॥ १८४ ॥

अथ कालसम्बरबलेन निजं
    मकरध्वजो जितमवेक्ष्य बलम् ।
चलदुग्रमाचलनिभैर्द्विरदै
    रभसा चचाल चलयन्धरणीम् ॥ १८५ ॥

वीरैः सयोधैः पातिता योधमुख्याः
    स्पृष्टाः पृष्ठाधिः सादिनः सादिताश्च ।
नागैर्नागेन्द्रा वीरभूपैश्च भूपाः
    सर्वे सोढौघा मायया सम्प्रमुग्ध ॥ १८६ ॥

विध्वं सैन्यं पातितं स्वं निरीक्ष्य
    युद्धायाति दुर्जयस्तं पुरस्तात् ।

पित्रे भार्यां याचितुं खेचरेन्द्रः
प्रज्ञप्त्याख्यां रोहिणीमप्ययासीत् ॥ १८७ ॥

[illegible] मां न मुग्धः
[illegible] शीघ्र मम [illegible] ।
[illegible]
[illegible] ॥ १८८ ॥

[illegible]
[illegible] ।
[illegible]
[illegible] ॥ १८९ ॥

[illegible]
शीघ्र [illegible] ।
[illegible]
[illegible] ॥ १९० ॥

[illegible]
[illegible] ।
[illegible]
[illegible] ॥ १९१ ॥

[illegible]
[illegible] ।
[illegible]
[illegible] ॥ १९२ ॥

[illegible]
[illegible] ।
[illegible]
[illegible] ॥ १९३ ॥

चञ्चलाचलसमृद्धिजीवितं
वल्लभं पितरमात्मजं गुरुम् ।
मृत्युमानयति दुष्टकामिनी
कोपितान्यमनुजे नु का कथा ॥ १९४ ॥

विष्णुः श्रीहरिवंशभूषणमणिश्चक्राङ्कलक्ष्मीपति-
र्दैत्यारातिवधूमुखाम्बुजविधुः कल्पद्रुमो योऽर्थिनाम् ।
कीर्तिव्याप्तजगत्त्रयश्च जनकः ख्यातत्रिखण्डाधिपो
भर्तुः प्राणगरीयसी गुणपरं माता च ते रुक्मिणी ॥ १९५ ॥

सत्यया सह सपत्निविरोधो
मातुरस्ति तव पुत्र नितान्तम् ।
अन्यथादिति निशम्य मुनेः स्वं
तोषमापदधिकं विषमेषुः ॥ १९६ ॥

प्रकटितसकलार्थान्नारदाल्लब्धबोधो
जनयितृगुणवृत्तान्तविभाव्यां निवासात् ।
स्फुटमुनिपतिवाक्यो मन्मथोऽभात्तदानीं
दिनकरकरसङ्गात्पद्मखण्डो यथैव ॥ १९७ ॥

इति श्रीसिन्धुराजसत्कमहामहत्तमश्रीपर्पटगुरोः पण्डित-
श्रीमहासेनाचार्यस्य कृते प्रद्युम्नचरिते अष्टमः सर्गः ॥ ८ ॥

त्रुटिताखिलसन्धितक्षणा—
 त्वदमूञ्छिद्रशतैरलङ्कृतम् ॥ ६ ॥
इति तस्य विलोक्य सस्मितं
मुनिमाहार्यमहामतिर्भवान् ।
 अतिशिल्पविशेषकोविदो
भवतां नास्ति जगत्त्रये समः ॥ ७ ॥
 वचनं तदतीव पेशलं
मदनोक्तं विनिशम्य नारदः ।
 अयि वत्स जराधिकस्य मे
निपुणत्वं कुत इत्यवोचत ॥ ८ ॥
कुशलस्तरुणोसि सत्वरं
 कुरुषे किं न विमानमुत्तमम् ।
जननी तव दुःखिता परं
 किमु कालं गमयस्यनर्थकम् ॥ ९ ॥
मतिनो वचनात्तदद्भुतं
 मदनो विस्मयनीयमीदृशम् ।
विदधे च विमानमद्भुतं
 यशसः पुञ्जमिवात्मनः स्थिरम् ॥ १० ॥
उदितध्वजसभाकुलमञ्चं
 मौक्तिकस्रगनुलम्बितघंटम् ।
पञ्चवर्णमणिनिर्मितकूटं
 हाटकोज्ज्वलकटीतटपीठम् ॥ ११ ॥
चक्रवाकगरुडादिविहंगैः
 प्रोल्लसद्भिरुपरस्सरकल्पैः ।
मालशालकदलीप्रतिरूपैः
 हारिचित्रचमरावलिजालैः ॥ १२ ॥

रेटलोकमपदासुसुस्तुको
    नो मयानिति रुषा चमाण तम् ॥ १९ ॥
नतया स्थितमवेत्य विमानं
    तं मुनिर्वदति काम जनित्री ।
सा गता परिसरं यदि पूर्वं
    किं करिष्यसि मनः खलु पश्चात् ॥ २० ॥
यदपि प्रियतरं न मानितं
    कार्यमन्यदुद ते हितं मुधे ।
कान्यका हि यदयो निवेदिताः
    प्राकृपारिरनुजो हरिष्यति ॥ २१ ॥
श्रोत्रदादि वचनं निशम्य त—
    द्वायुवेगचलितोऽध्वकेतनः ।
पारिसाकपतितरंगचञ्चले—
    पततं व्यमुचदम्बुजो हरे ॥ २२ ॥
अथ विमानमचालि मनोभुवा
    मनसि वामदृशां नयनोत्सवम् ।
विकसिताननतामरसोभिरं
    द्रुतविलम्बितया क्रियया युतम् ॥ २३ ॥
खचरवासमदीघरलङ्घनं
    सपदि तां प्रविधाय मनस्विनी ।
घनधराधरसिन्धुपुरमजे—
    दंरवानुभ्य महीतलमाकुलम् ॥ २४ ॥
मुकुलकुसुमपुष्पन्मत्तभृङ्गालिरम्यं
    क्षितिरुहवलयक्षिप्याकुलां मालिनी याम् ।
खदिरपरसमेतां काटवीं पश्य यत्र
    कुपितसुरविपक्षेणार्भकस्त्यं विमुक्ता ॥ २५ ॥

घनतरंदपरम्भितयायिभिः
परिमलैरुपरिस्थितखेचरी ।
सलिलकेलिमघो वितृणोति या
भवतटिनीमिव पश्य धुनीमिमाम् ॥ ३२ ॥ युग्मम् ।

विमलवारितरंगमनोहरां
मदन पश्य पुरः सुरनिम्नगाम् ।
पृथुनितम्बनिविष्टसुराङ्गनां
मधुरगीतवशीकृतकिन्नरीम् ॥ ३३ ॥

इति निदर्शितवस्तुकुतूहला—
स्तुसमतीत्य शनैः कियदन्तरम् ।
रथगजाश्वपदातिसमाकुलां
समवलोकितवान्स वरूथिनीम् ॥ ३४ ॥

घनघनाघनकायमानिनीं
तां विलोक्य सहसा सविस्मयः ।
तात कस्य पृतना विलोक्यते
पृष्टवानिति मुनिमादरादिति ॥ ३५ ॥

यत्रास्ति हास्तिनपुरं प्रथितं पृथिव्यां
तत्राभवन्नरपतिः पुरुदेवतीर्थे ।
यो दानतीर्थमुपदर्श्य पुरा जनानां
श्रेयानिति प्रथममास यथार्थनामा ॥ ३६ ॥

तद्वंशभूषणमणिर्नृपतिर्बभूव
भूपालमौलिमणिरश्मिचयार्चितांघ्रिः ।
यत्संकथा समभवत्कुरुवंशनामा
वंशः प्रसिद्ध इह भूवलये समस्ते ॥ ३७ ॥

बहुष्वतीतेषु नृपेषु तत्र
वंशे धृतो नाम बभूव राजा ।

यदनया सदृशीं वनितां द्रुतं
ध्रुवमवाप्स्यसि मत्प्रियमाप्स्यते ॥ ५७ ॥

प्रथिलमेनमतः क्षिपताग्रतो
व्रजत किं कुरुते कुपितो हरिः ।
न हि किराटकमुल्कगृहीतिया—
वृषजने यतते मतिमाञ्जनः ॥ ५८ ॥

प्रजिघृक्षुमेयमथाशु समुद्यता
दधिरे धनुषातिविमर्पिणा ।
उभयकोटिनिरुद्धदिशा लस—
ल्ललितहासमुखस्य कराधिना ॥ ५९ ॥

प्रथममूनुरहं हरिवाधिकणो
नृपतिरस्मि न किं यमपासिमाम् ।
ललितवेषधरो न भवामि किं
यत इयं न वधूर्मम दीयते ॥ ६० ॥

ननु हरेरपि लोक इतो भवे—
त्क्व च मया सदृशा हरिसूनवः ।
यदि बलादपि यातुमभीप्सवो
व्रजत यूयमहं च यते तथा ॥ ६१ ॥

इति निगद्य निजाभिजनेक्षया
प्रतिसमान् जुहुवे कृतकुक्ककः ।
तदनु सायकमावृतसर्वदिग्
विविधमाविरभूद्दलमुद्धतम् ॥ ६२ ॥

असितमूर्तिधरं निशितायुधं
लकुटकाण्डशरादिपरिग्रहम् ।
जहि गृहाण कियत् क्व नु यासि वा
द्रुतमिति ब्रुवदाप समन्ततः ॥ ६३ ॥

सति जने सरयानरथस्थिते ।
तापसैःरमिपुष्प करोर्बलं
छलरूप विजितं सहसा तदा ॥ ७० ॥

इति निपात्य भटान् क्षणतोऽखिलां-
स्तुरगनागरथानपि मायया ।
परपृथुप्रसृता दुराकृतिः
तापसवेषधरो वियदुद्ययौ ॥ ७१ ॥

भिद्भुजंगममहाभयाकुलां
संनतश्वसितकम्पितस्तनीम् ।
तां विमानमुपनीय कन्यकां
नारदस्य पुरतो न्यवेशयत् ॥ ७२ ॥

तं तथाविकृतरूपधारिणं
त्वा विलोक्य मुहुरुद्धविह्वला ।
पश्य तात मम पूर्वदुष्कृतं
कथं निमन्द्य मुनिसाधिपावितीति ॥ ७३ ॥

येन नैव हरिसूनुरमितो
मामपत्नदनुजोऽपि याञ्छितः ।
आ दुराकृतिरपाहरत्कथ
मामभाग्यवसति खलेश्वरः ॥ ७४ ॥

अम्ब नैव मरणे विलोकिता
तात मां विपदि किं न रक्षसि ।
बान्धवाः किमिति दुःखभागिनीं
मां न पश्यत यतो न रक्षथ ॥ ७५ ॥

उद्धतश्वसितवेपितस्तन-
भस्तमन्यमुमुश्रती मुहुः ।

यक्षिदर्शनमहोत्सवभाजां
    मर्त्यलोकजनतामृतभूतम् ।
तद्वपुः स्मरपलोभ्य मृगाक्षी
    विस्मिता च हर्षिता च बभूव ॥८३॥ विशेषकं ।

तमपि भाग्यमभूतमवाप्य तौ
    विविधकेलिसमुल्लसिताननौ ।
समनुरक्तपरस्परमानसौ
    ददृशतुः पुनरुच्छ्रितनन्दनम् ॥ ८४ ॥

उदीर्णां द्वारवतीतिनाम्ना
    निदर्शयामास मुनिः पुरीं ताम् ।
या नागराणां विभवैर्विधात्रा
    दृष्टेव साक्षादमरी सुराणाम् ॥ ८५ ॥

मज्जत्पुरन्ध्रिकुचकुङ्कुमपिञ्जराम्बु—
    खातां सदा मदपतिर्गधवासभृताम् ।
मत्तद्विपेन्द्रकरटच्युतदानवारि—
    सञ्जातकर्दमसुदुर्गमराजमार्गाम् ॥ ८६ ॥

सायं सुधाधवलहर्म्यतलाधिरूढ-
    सीमन्तिनीवदनसंस्थितिभिर्न्दुबिम्बा ।
शुभ्रप्रतोलिषु निवेशितनीलरत्न—
    मायाभिरामालिकलद्विगामतलोकलक्ष्याम् ॥ ८७ ॥

शुभ्रांशुबिम्बकुसुमः प्रभुरम्बुजाख्या
    निःसंख्यपत्रात्वदलाः स्फुटरत्नभासः ।
यस्यामसङ्ख्यपरिपीतपयाश्च यस्य
    सिन्धोः श्रयत्यविकलां श्रियमद्भुतवाप्यः ॥ ८८ ॥

यस्यां मत्तभ्रमरमुखराः पादपा नित्यरम्याः
पश्चिमोऽपि प्रतिदिशममलं पुष्पमालाभिरामाः ।

कश्चिद्विकम्पितशिरःकरपादयुग्म-
मुग्धो वयःसममिमं तुरगं गृहीत्वा ।
चङ्क्रमणप्रत्ययनमाट स तत्र यत्र
भानुः स्वयं कृततुरङ्गमवाह्यमास्ते ॥ ९५ ॥

अश्वः कस्य किमत्र धारयसि भो देटावृकस्त्वं किमु
विक्रीणासि नु वा हय स्वयमथो पप्रच्छ भानुस्तदा ।
तं प्रत्याह स वल्लभात्तनुभवस्त्वं चक्रपाणेः सुतो
योग्योऽयं वपुरन्यदुर्लभतमो यदर्थिता स्वीकुरु ॥ ९६ ॥

मूल्यं किमस्य न समाह सुवर्णकोटी
किं मर्म्मे नैव तुलनां तुरगः समर्थः ।
किं दृश्यते सफलमेव हि वस्तु लोके
प्राह्णं परीक्ष्य यदि कार्यमुतावधार्यम् ॥ ९७ ॥

एवं करोम्यार्य ससंभ्रमो द्रुतं
समारुरोहाश्वमतीव चञ्चलम् ।
अश्वोऽपि वल्गान् सयातिवेगतो
ऽनुरञ्जयामास यथास्य मानसम् ॥ ९८ ॥

भ्रान्त्या स्थलीलमथ चक्रपदं ततोऽनु
वेगात्ततः पतितपल्लवपिभूषणं तम् ।
कृत्वा भयाकुलमधोऽश्वमनुभेयं
तस्थौ प्रयास्य च पुरोऽस्य हयो विनीतः ॥ ९९ ॥

अनेकराजन्यरथाश्वसंकुलं
महाभिमानैकधनं स पातितम् ।
विलोक्य भानुं कृतहस्तताडनः
प्रहस्य दक्षः सहसेति चावदत् ॥ १०० ॥

तव कीर्तिरशेषभूतलं
प्रसनोत्पभ्वसुशिक्षयार्जिता ।

इति वाचमतीव गर्वसारां
हरिसूनुः प्रमदावहां निशम्य ।
निजभृत्यजनान् जगाद दाका-
निममारोपयतेति कौतुकेन ॥ १०८ ॥

उद्धृतः क्षितितलादथ टक्को
माययोपरि पपात गुरुः सः ।
कूर्पराङ्घ्रिरदनास्यशिरांसि
स्फोटयन्नखिलभृत्यजनस्य ॥ १०९ ॥

केचिदत्र विगताखिलचेष्टा
मूर्छिता धरणिपीठमवापुः ।
कम्पमानवपुष पुनरन्ये
तस्थुरर्पितभुजाः करपत्रे ॥ ११० ॥

पातितोऽस्म्यहह कष्टमायिभि—
र्वैभिराः कटिरिव व्यथते मे ।
निस्वनन्निति सुपीवरगात्र—
स्तान् ममर्द च जगाद च भानुम् ॥ १११ ॥

नाथयो मम जनाश्च वराका
धर्तुमेव न च मां खलु दाकाः ।
कौतुकं च महदस्ति ततो मा—
मन्यथोद्धरत पश्यत शिक्षाम् ॥ ११२ ॥

इत्युदीर्णमुपकर्ण्य वलिष्ठा-
नादिदेश हरिसूनुरदोषान् ।
आददोपयितुकान् युगपत्ते
प्रोधुपुर्नृपसुताः सममेव ॥ ११३ ॥

तेपि तद्विपिमथापुरदोषा
उज्जिहीर्षुरथ तं जडगात्रम् ।

तद्वचश्च स निशम्य तान् जगौ
　　रक्षका भवत निष्ठुराः किमु ।
ध्यानमानपुरुषान्तरे न वा
　　वेत्ति योऽस्य पुरतो वृथा वचः ॥ १२१ ॥

तज्ञरश्च तृणमात्रभक्षिणां
　　रक्षता मम हता वनान्तरे ।
पश्यामि यदि च प्रभूततां
　　मुद्रिकाप्रदपकं मयोत्तमाः ॥ १२२ ॥

तन्निशम्य मुद्रिकाभ्यन्तरस्थिता-
　　न्नं गृहीतपरमुद्रिका जगुः ।
एवमस्तु परितोऽत्र पुस्तक
　　भक्षयन्तु तृणजातमिच्छया ॥ १२३ ॥

तान् जगाद पुनरित्यसौ हया
　　यथमी व्यथितगात्रकाः क्षुधा ।
पत्रपुष्पफलभक्षणं ध्रुवं—
　　स्तौ निषेकमुचितास्ततः क्षणम् ॥ १२४ ॥

तन्निशम्य जगदुः परस्परं
　　ते रमन्त इति किं तु पक्षमाः ।
आगयत्यल्पदमनत्र कुर्वते
　　इत्युदीर्य शिथिला गताः पुरीम् ॥ १२५ ॥

तद्वनं सपदि नन्दनोपमं
　　स्थण्डिलीकृतमनंगवाजिभिः ।
तत्सरांस्यपि महान्ति तत्क्षणा—
　　च्छोषितानि भृगुपद्मभूषणैः ॥ १२६ ॥

मातृकार्यकरणैकतत्परो
　　वीक्ष्य शून्यमखिलं वनं ततः ।

घूर्णितभानुजनः क्षणतोऽसौ
क्रीडितवांश्च चिरं प्रतिवीथि ॥ १४१ ॥

दंशमहामशकादिभिरुग्रै-
र्नाशितशेषजनोऽतिरुरोध ।
मार्गमितस्तत उन्मुखधावन्
स्यन्दनकेन सुतोऽथ मुरारेः ॥ १४२ ॥

त प्रविलोक्य जना जगुरेवं
कोऽयमहो पुरुषो विकृतिस्थः ।
क्रीडति धीरमतिः पुरि विष्णो-
र्धावदुदुष्टस्वराहितचक्री ॥ १४३ ॥

किन्नर एष खगः सुरनाथ
पन्नगराडुत दैत्यवरो वा ।
जालमिदं सुरगस्य नु माया
स्वप्नमहं किमु पश्यत आसम् ॥ १४४ ॥

इत्यतिविस्मितधी पुरलोक
कामममन्दय पश्यदमुष्य ।
हास्यभृदुक्तजना करमाद
दर्शन विधाय चिरं प्रतुतोष ॥ १४५ ॥

क्रीडितमन्यजनैर्दुरपापं
तत्र विधाय ततः प्रविवेश ।
सत्यवतीगृहमध्यनिविष्टां
प्राप पवित्रजलामुरवापीम् ॥ १४६ ॥

तत्र समागतवत्तु निजाधिपा
स्नानमती प्रतिपालयुपान्ता ।
विद्धि मनोभव मातुलपत्न्या
स्त्रीजनरक्षणदक्षां परवापीम् ॥ १४७ ॥

विद्याधराख्यं लभिताम्यांगजन्मा
दृष्टोस्यन्तं क्वं परावृत्य देहम् ।
दण्डी दण्डी कुण्डिकायोगपट्टः
भुस्यापायी वेदविर्लिपगलाद्यः ॥ १४८ ॥

काम्यालाम्ब अंगपायकाः शद्मैः
कोपी गर्मी गुणपलोपवीती ।
विप्रो वृद्ध कम्पिताङ्गगात्रो
भूरपा रामा यावतं ताः स संयम् ॥ १

पुष्पो दन यातु मतां
वारूपां तीर दास्यर्थं च ।
काल्याप्येतद्दत्तं येन
भोक्तुं पुर्या प्रामोम्यम्याम् ॥ १५० ॥

श्रुत्वैव ताः प्रोचुर्विप्रं
विष्णोरिष्टा भार्या त्वस्या ।
भानोर्माता सौभाग्याब्धि-
स्तस्या धात्री भात्येव या ॥ १५१

दारिद्र्यपावकतुस्तनी
हंसवृन्दचारुगामिनी ।
अंगनेय वल्लभा नृणां
भद्र दुर्लभा हि पापिनाम् ॥ १५

पाद्यभोजनपापहरवीरैः
पौरजनैरपि पूजितपादः ।
विष्णुरिहकतमो वनिताभि—
लघुनुओपि च मज्जति मान्य

स विनिशम्य जगाद

वेद्यांधिद्विजपरप्रथितात्मा
  भ्रान्तिरस्ति यदि यः शृणुतोकम् ॥ १५४

भूपतिर्गजपुरे कुरुवंशो
  यः सुयोधन इति प्रथितोऽस्ति ।
प्राद्दिणोऽभिजसुतां स च भानोः
  सा हृताद्य पथ एव न सिद्धिः ॥ १५५ ॥

तेऽपि तां निजगमेकपनिम्यु
  सोऽपि तां समवलोक्य निदध्यौ ।
नोचिता मम वधूरिषभार्या
  क्षत्रियस्य कुलजस्य च योग्या ॥ १५६ ॥

इत्यसौ किल निगद्य तदार्तिं
  वाचयाल पथि तत्र स यत्र ।
[illegible]—
  स्ता विवेश च न [illegible] ॥ १५७ ॥

[illegible]—
  [illegible] मनुजेषु ।
तेन विष्णुतनयः किमु यस्ते
  [illegible] संकुल ॥ १५८ ॥

[illegible]
  [illegible] ।
[illegible]
  [illegible] ॥ १५९ ॥

[illegible]
  [illegible] ।
[illegible]
  [illegible] ॥ १६० ॥

ब्राह्मणाय कुपिता हठपूर्वा
    स्ताः प्रविश्य परिघमुद्धृत्यैनम् ।
भग्न गात्रपरिताडनमाताः
    दौर्मनाः स्मसमयंस्य विरूपाः ॥ १६१ ॥

वीक्ष्य रूपमतिशायि निजं ता-
    स्तं परस्परमुखेक्षणमाहुः ।
चित्रमाये तदतीव यदेवं
    त्वं करोष्युपहतिं कुपितोऽपि ॥ १६२ ॥

सुन्द पृथुकुचजघनस्थलरम्याः
    श्रवणलपनपवनामृतयुक्ताः ।
द्विजवर निरुपम भो द्रुतमनय-
    प्रणतिविनतशिरसो वयमपि ते ॥ १६३ ॥

इति निशम्य वचो द्विजसत्तमो-
    व्यकृत रम्यतमं युवतीजनम् ।
भवत एव विधाय विदांवरः
    सकलतोयहरो निरगात्ततः ॥ १६४ ॥

भृंगसन्निभशिखाः कचैर्बभूवुरंगनाः
    काञ्चनाचलनासिका वरांशिका क्षणेन ताः ।
कर्णपूरपूरिताः पराः कुल्यानतांगिका
    मन्मथेन निर्मितास्सुदामलम्भयुग्मयः ॥ १६५ ॥

अहो छलिता वै वयं विप्रकेण
    विगुणाय सर्वं हृतं चापि तोयम् ।
खलेनात्र कुर्मो वयं किं वराक्यः
    स्फुटं चेति याह रुषा ताम्रनेत्राः ॥ १६६ ॥

तृषायुक्त तोयेन विना युवत्यो
    पद्मस्यो द्विजः पापकर्मा क्व यातः ।